

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

TÅSINGE ÅRBOG 2007

TÅSINGE MUSEUMSLAUG

Til medlemmer af Tåsinge Museumslaug!

Glem ikke giroblanketten i bogen, men indbetal
beløbet inden fristens udløb.

Skal pengene sendes, så brug helst indbetaling til postvæsenet,
da der ved andre former for betalingsoverførsler er konstateret
manglende navn på indbetaleren.

Sådanne tilfælde medfører unødige rykkerskrivelser
og eventuel udeblivelse af næste årbog!

GE ÅRBOG 2007

Med venlig hilsen

fra

Tåsinge Museumslaug

Udgivet af
MUSEUMSLAUGS FORLAG

Redaktion:
Tåsinge Museumslaugs Årbogsudvalg

ISBN 87-89921-17-8

Bogens tilrettelægning:
Erik Hansen, Tåsinge

Reproduktion, sats og tryk:
Isager, Svendborg (6221 3160)
Skriften er 11 punkt Garamond

Omslag:
240 g Chromocard, og papiret 115 g Maxi Gloss

Indbinding:
J. P. Møller Bogbinderi A/S, Haderslev

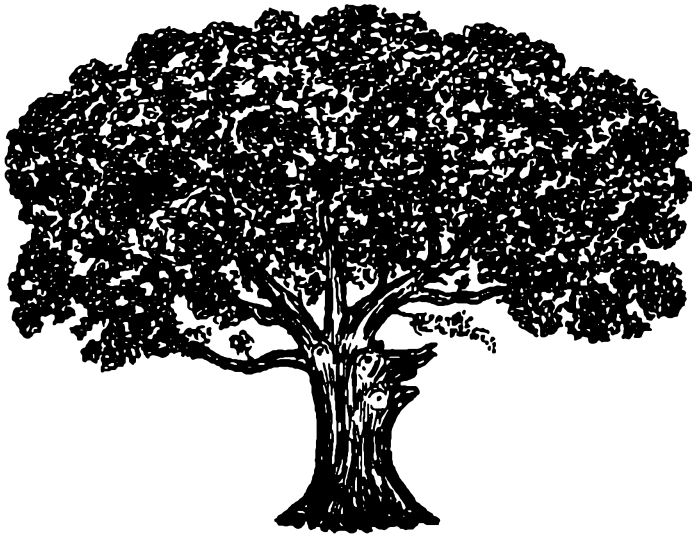
Ekspedition:
Tåsinge Museumslaug
Majvænget 8, Lundby
5700 Svendborg
Tlf. 6254 1761
e-mail: kthrane@post9.tele.dk

Omslagets forside:
Museet i Bregninge

Akvarel af
Volmer Strange

Indholdsfortegnelse

Forord	
<i>Af Keld Thrane</i>	5
Museet fylder 50 år	
<i>Af Jytte Munch</i>	6
Husflid på Tåsinge	
<i>Af Ove Skov Larsen</i>	16
Skrædderen i tårnet	
<i>Af Trine Baadsgaard</i>	31
Landet Gartneri	
<i>Af Kit Nørregaard Andersen</i>	41
De forsvundne huse i Horse Skov	
<i>Af Erik Hansen</i>	47
Krybskytteri på Tåsinge	
<i>En beretning fra 1888</i>	61
Fra arkivets gemmer	63
Mindeord om Carl Nielsen	
<i>Af Erik Hansen</i>	73
Nyt fra arkivet.	74
En leder takker af	
<i>Af John Frikke</i>	76
Nyt fra museet	77
Hvordan får du kontakt til Tåsinge Museumslaug?	79
Praktiske oplysninger	80

– Vær med til at værne om vor ø-kultur...

Forord

af Keld Thrane

Det glæder mig at kunne byde velkommen til læsningen af årbog nr. 21. Museumslaugets årbog er hvert år genstand for stor interesse og forventning, så der er noget at leve op til.

Lige fra starten i 1987 har det været hensigten med årbogen at fortælle om Tåsinges historie gennem tiderne. Mange lokale beboere har bidraget med interessante artikler og billedmateriale til årbogen, som på den måde har virket som inspirationskilde til at lære vor ø og dens beboere før og nu nærmere at kende.

Der findes helt sikkert i mange hjem papirer og billeder, der kan fortælle interessante ting. Jeg håber, at læserne vil være opmærksomme på gamle dokumenter, protokoller, billeder og breve. Måske kan de bruges i en fortælling om Tåsinge og dens beboere i ældre tid.

Der tales så meget om kultur og værdier i vort samfund i denne tid, og det skyldes selvfølgelig en følelse af, at der er noget, der er gået tabt.

Det er sagt, at et land uden historiske mindesmærker er som et menneske uden hukommelse. Tåsinge er rigt på vidnesbyrd fra fortiden. Det er dem, vi prøver at grave frem til glæde og inspiration for læserne.

I nærværende årbog fortælles levende om gartner Nørregaard i Landet af hans barnebarn Kit Nørregaard Andersen. Det er dejligt at se en artikel af et ungt menneske, der levende interesserer sig for sin slægts historie.

Erik Hansen fra lokalarkivet fortæller om de forsvundne huse i Horse Skov, levende og detaljeret.

I en beretning fra 1888 i Dansk Jagttidende fortælles om, hvor farligt krybskytteri kunne være – for såvel jagtbetjente som lovbydere.

Om »Skrædderen i Tårnet« beretter hans oldebarn Trine Baadsgaard. Fortællingen er ledsaget af billeder fra familiealbummet.

Ove Skov Larsen fortæller detaljeret om husflid på Tåsinge. Denne gang om husflidskolerne i Bjerreby og Landet. Det er planen, at der senere kommer en artikel om husflidskolen i Bregninge.

Taasinge Skipperhjem og Folkemindesamling har 50 års jubilæum i 2008, og i den forbindelse har Jytte Munch skrevet »et tilbageblik« over de sidste 25 år.

Museets mange frivillige har sandelig gjort et fantastisk arbejde i de mange år. Der er en kort beskrivelse af de mange aktiviteter, museet har været involveret i – imponerende.

Den 1. januar 2008 kan Taasinge Museumslaug fejre 40 års stiftelsesdag. Den dag overdrog Poul Fredholm og hustru Tåsinge Skipperhjem og Folkemindesamling i Bregninge Bakker til den nystiftede forening »Tåsinge Museumslaug«.

Endvidere er der som sædvanlig gamle billeder og nyt fra arkiv og museum.

Taasinge Lokalhistoriske Arkivs leder siden 1978 Erik Hansen har ønsket at træde tilbage. Vi siger Erik tusind tak for en stor indsats for arkivet gennem mange år. Erik stopper heldigvis ikke med at sætte sig ind i historiske forhold og skrive om dem. Vi ser frem til mange interessante artikler om Tåsinges historie i de kommende årbøger.

Som ny leder af arkivet har museumslauget ansat John Frikke, der har et indgående kendskab til området efter ca. 20 års frivilligt arbejde på arkivet i Landet. Velkommen!

Museumslauget vil gerne takke Volmer Strange, Eskær, for velvilligt udlån af akvarellen på forsiden af årbogen.

Som nyvalgt formand ønsker jeg – God læselyst!

Museet fylder 50 år

Tilbageblik over de sidste 25 år

af Jytte Munch

Som optakt til **Taa-singe Skipperhjem og Folkemindesamlings 50 års jubilæum den 4. juli 2008** dette tilbageblik over de 25 år, der er gået siden museets 25 års jubilæum i 1983, i hvilken anledning Politiken skrev følgende:

»Øens sjæl tegner sig i dette lille museum, Taa-singe Skipperhjem og Folkemindesamling over for kirken, som ved en usædvanlig kraftanstrengelse er skabt af tåsingerne selv på grundlag af afdøde malermester Povel Fredholms lokalhistoriske samlinger.«

I 1983 markerede museet 25 års jubilæet med reception, taler og underholdning udendørs i de fredede Bregninge Bakker, og selv om 50 års jubilæumsarrangementet endnu kun er i støbeskeen, skal ingen være i tvivl om, at bakkerne også denne gang vil danne ramme om et festligt jubilæum.

Aktiviteter i anledning af jubilæet vil blive annonceret.

I alle årene siden 1958 er stiftelsen den 4. juli blevet fejret i bakkerne med festtale, folkedans og spillemandsmusik, fællessang og hyggeligt samvær i øvrigt. Det store antal af deltagende tøsinger og gæster – i indeværende år over 300 mennesker – vidner om, at Povel Fredholm med etableringen af museet skabte et sted, hvorom hele Tåsinge kerer sig. Et sted, hvortil man gennem årene har doneret rariteter medbringende sjæl fra de enkelte hjem på Tåsinge.

Protokoller, scrapbøger, hukommelse, rariteter, avisudklip m.v. danner grundlag for det tilbageblik, jeg her præsenterer, og jeg beder læseren undskylde mangler og ikke fyldestgørende historier, for der er virkelig sket meget selv på et »lille« museum, drevet af et utal af frivillige tøsinge-hænder og museumslaugets skiftende bestyrelser.

Den **4. juli 1958** åbner en stolt Povel Fredholm sit museum for offentligheden. 10 år senere – i 1968 – omdannes museet til en selv-

Povel Fredholm på vej til museet.

ejende institution, og Tåsinge Museumslaug dannes. Museumslaugets bestyrelse overtager fra denne dag ansvar for og styring af museet og Taasinge Lokalhistoriske Arkiv, som i 1973 flytter til lokalerne ved Landet Bibliotek. Stifteren og hans hustru passer selv museet indtil Poul Fredholms død i 1973.

Povl Fredholms museum omfattede i 1958 hovedbygningen, som indtil da havde fungeret som baghus til Frederik Juels Skole i Eskjær samt Skipperhjemmet – et hus, som blev revet ned i Vemmenæs og genopført på museets grund i Bregninge.

I 1975 udvides museet med »kælderen«. Et nyt hus, der i første omgang bygges i en etage gravet ind i bakken.

I 1977 får museet træværk fra nedrivning af Landet Præstegårds avlsbygninger foræret. Materialerne skulle anvendes til opførelse af et hus oven på kælderen, men det viste sig, at de var i så dårlig stand, at de ikke kunne bruges.

I 1984 tillader Fredningsnævnet udvidelse af Rebslagerhuset, og arbejdet med dette begyndes.

I 1986 bliver museets areal udvidet med 18.000 kvadratmeter, idet Carl lensbaron Juel-Brockdorff vederlagsfrit overdrager de fredede Bakker til museet.

I 1990 tilbydes museet nedbrydningsmaterialer fra Lundby Skoles gymnastiksal, og med disse materialer påbegyndes endelig opførelse af overbygning i 2 etager på »kælderen« fra 1975.

I 1991 lægges grundstenen til overbygningen, som forventes færdiggjort i løbet af de næste 2 år.

I 1992 opføres »Havehuset«. Til dette arbejde får museet hjælp fra 13 unge, som deltog i en international arbejdslejr fra forskellige nationer i Øst-, Vesteuropa og USA samt 2 danske ledere.

Den 4. juli 1993 indvies den nye bygning oven på kælderen. Bent Niensens musiksamling etableres i denne bygning.

I 1995 overtager museumslauget Strammelse Brugs, for der at indrette værksted og aktiviteter for ældre, men også til anvendelse som magasin for museet.

I 1998 beslutter Museumslaugets generalforsamling af økonomiske årsager at adskille Strammelse Brugs og Taasinge Skipperhjem og Folkemindesamling, og Brugerlauget overtager således Strammelse Brugs til aktiviteter for ældre. Museet får i aftalen råderet over 1. salen til magasin, så længe huset anvendes til aftalte formål.

Alle museets bygninger bliver løbende renoveret, men i 2000 påbegyndes en gennemgribende indvendig renovering af den nyeste bygning. Alle udstillinger omrokes således, at dragterne flyttes fra den fugtige kælder til en stor montre i stueetagen. Bent Niensens musiksamling og dragterne deler herefter rummet.

I kælderen afdækkes vinduerne, så bl.a. skolestue, skomager-, maler- og skibstømrerværkstederne får mere dagslys. Endvidere får man i kælderen plads til skiftende udstillinger samt legetøjsudstillingen, som er blevet hjemløs ved renoveringen af Elvirarummet.

Samme år bevirker nye beregningsregler, at museet fratages statsstøtten, men Svendborg kommune går heldigvis ind med tilsvarende kommunalt tilskud.

Elviras broche. (Foto: Jytte Munch).

Museet indgår ved samme lejlighed som associeret medlem af Museumsrådet for Fyn, som af staten pålægges at aflægge museet årlige revisionsbesøg som en sikkerhed for, at de genstande, hvortil der gennem tiderne er givet statstilskud, opbevares i forsvarlig stand.

Samtidig oprettes en konsulentordning med Svendborg og Omegns Museum, således at vi frivillige, som ikke er uddannede museumsfolk, får bistand og råd fra museet i Svendborg.

Jeg vil ikke undlade at fortælle, at vi heldigvis altid har fået gode karakterer både fra »storebror« i Svendborg samt af revisorerne!

I **2001** tilføres Elvira-udstillingen endnu et klenodie, idet efterkommere af Anette Frede-

riksens nabo i Troense forærer museet Elviras broche.

I sin tid gav Anette Frederiksen sin nabo brochen som tak for omsorg. Brochen dukker op i et dødsbo i København, og lykkeligvis kendte et familiemedlem Jytte Munch, som på det tidspunkt var formand for museumslauget, og bad hende hente brochen til museet.

På museet var glæden stor, for ingen havde i de forløbne år vidst, hvor brochen var blevet af.

Museet benytter hermed lejligheden til at takke familien for gaven.

Købmand Esther Fredholm – søster til museets grundlægger – testamenterer inden sin død i 2000 inventaret fra sin købmandsforretning på Sundbrovej til museet.

I **2001** muliggør fondspenge flytningen. Frivillig dygtig håndværksmæssig arbejdskraft flytter skillevægge, fundamenterer, genopfører og indretter.

Ved sæsonåbning i 2001 åbner museet dørene til den nye museumsbutik med Esther Fredholms inventar, og vi er sikre på, at hun ville have glædet sig over resultatet.

Åbningsreception den 22. juni 2001.

I **2002** foretages gennemgribende renovering af museets toiletforhold, som indtil da havde været utidssvarende.

Samme år udsættes der afrikanske geder i de til museet tilhørende fredede Bregninge Bakker.

Projektet med gedeafgræsningen gennemføres med hjælp fra Fyns Amt og Svendborg kommune.

Esther Fredholms kaffemølle i museumsbutikken. (Foto: Alice Høltzel).

De nubiske geder i Bregninge Bakker. (Foto: Jytte Munch)

Museets andel omfatter opførelse af læskur til gederne, samt etablering af el og vand og betaling af forbrug.

I **2003** foretager man en gennemgribende renovering af magasinet på 1. sal i den nye bygning med ny gulvbelægning og indkøb af nye reoler.

I **2004** renoveres og nyopstilles »Elvira-udstillingen« i forhuset. Der researches på historien, og fra Malmø Stadsteater indkøbes en kopi af Elvira Madigans linedanserkostume, som havde været brugt i en musical på teatret.

Udstillingen får sit eget rum, hvor historien fortælles meget udførligt og i moderne omgivelser.

Kærlighedsdamaet i Nørreskov trækker den dag i dag utroligt mange gæster til museet, hvorfor vi er stolte af som det eneste sted at kunne fortælle historien med dokumenterede facts.

I **2005** starter planlægning af opførelse af et specielt hus til Bent Niensens unikke og omfattende musiksamling. Huset skal rumme både udstillinger, arbejds- /studierum og evt. faciliteter til små koncerter.

I skrivende stund er huset tegnet, og byggetilbud foreligger. Nu mangler kun pengene, som museumsauget håber, en eller flere fonde vil bidrage med.

I **2006** opstilles et nyere køkken i hovedhuset. Køkkenet er en foræring fra en familie på Langeland.

Gennemgående renovering af Rebslagerhuset påbegyndes i 2007.

Læseren kan efter denne opremsning ikke være i tvivl om, hvilke kræfter den frivillige

stab gennem årene har brugt på alle disse tiltag. Men man skal huske på, at man ved siden af dette også har brugt kræfter på vedligeholdelse af bygninger, rengøring og naturpleje omkring museet og i bakkerne.

I det foregående er der endnu ikke nævnt et ord om alle de udstillinger, museet har opstillet, og alle de arrangementer, museet har deltaget i. Dette gøres ved i flæng at nævne arrangementer og udstillinger, hvoraf nogle etableres som markering af en bestemt begivenhed, mens andre er for at vise de af museets effekter frem, der til dagligt opbevares på magasin.

I **1985** Museet deltager for 1. gang i »Gl. Torvedag« i Svendborg og deltager de følgende 13 år.

I **1986** Udstillingen »Dansen om majstangen«. Drejdragter danser om majstangen. Denne udstilling i anledning af, at museets frivillige i museets dragter optræder som stater ved optagelser til TV-filmoptagelsen af »Frøken Nitouche«, bl.a. i Svendborg Teater og til dans omkring majstænger i Svendborg.

I **1987** Særudstilling af marineuniformer.

Særudstillingen »Landbokvinden i 1700- og 1900-tallet« i anledning af 200-året for Stavnsbåndets ophævelse.

I **1988** Ekstraordinær »Elvira-udstilling« som markering af 100-årsdagen for kærlighedsdramaet i Nørreskov.

Etablering af urtehaven.

Mindestenen for Generalløjtnant Frederik Juel flyttes i 1988 til museets grund fra hjørnet ved Sundbrovej/Vievej.

Holdet af frivillige, der flyttede mindestenen. (Foto: Erik Hansen).

I **1989** Særudstilling i anledning af 75-året for valgret for kvinder.

I **1990** Særudstilling til markering af 25-året for færgefartens ophør mellem Vindeby og Svendborg.

I **1991** Museet deltager i arrangement på Valdemars Slots Herregårdsmuseum med Peter Henningsen, der talte om Kammerherren Niels Juel og almuen på Tåsinge i 1700-tallet.

I **1992** Den nye bygning indvies, og Bent Nielsens musiksamling etableres.

100-året for lærer og slægtsforsker C.G. Høgstroms fødsel markeres.

I **1993** Særudstilling om børn under krigen. Udvidelse og nyopstilling af amatørarkæologen Valdemar Jensens samling af stenredskaber.

I **1994** Den 23. april rejses en mindesten i Vemmenæs i anledning af 50 års dagen for nedskydning af en engelsk bombesmaskine, Sterling MK III nr. EF 137.

Udstilling af private luftfotos fra Tåsinge i Strammelse Brugs.

Særudstilling på museet af »oldemors« udstyr for at vise det store arbejde, hun lagde i forberedelserne til ægteskabet.

Aften på museet med rebslager Ole Magnus, som gennemgår rebslagningens kulturhistorie

og giver praktisk demonstration af håndværket.

I **1995** Nyopstilling af oldsager og systematisk opstilling af snedkerværkstedet.

Særudstilling inspireret af Tåsinge Folkedansernes 60 års jubilæum med egnsklæder m.v.

To særudstillinger med henholdsvis husflidsgenstande, udført af lærer Høgstrøm samt eksempler på dåbsgaver, som det tidligere var skik at skænke ved denne vigtige begivenhed.

Man starter gennemgribende fotografering af museets dragter til registreringsbrug.

I **1996** Museet fejrer 40 års fødselsdag.

Særudstilling inspireret af Folkedanserstævnet i Svendborg med en serie nakker (hovedtøj) og et par fine kvindedragter fra museets samlinger.

Udstilling af marinemalerier.

I **1997** Nyordning af museets oldsager samt systematisk opstilling af snedkerværktøjet.

I **1998** Adskillelse mellem museet og aktiviteterne i Strammelse Brugs. Brugerlauget stiftes, og lauget lejer lokalerne.

I anledning af årtusindskiftet udstilling omkring udviklingen i det 20. århundrede. Udstillingen blev så populær, at man vedtog at bibeholde og udvide udstillingen det følgende år.

I **1999** Den 22. juni reception i anledning af åbning af Esther Fredholms butik, som er blevet flyttet og genopstillet i museet som museumsbutik.

Til minde om stifteren, der den 10. oktober

1999 ville være fyldt 100 år, etableres særudstilling med malerværksted i den nye bygnings stueetage.

I **2000** Museet deltager sammen med Valdemars Slot i TV2's udsendelse »Tourne Sol« omkring temaet Elvira Madigan og Sixten Sparre. Udsendelsen bliver optaget på Carlsberg Camping.

Udstilling af kunstmaler E.J. Bilvings privatejede akvareller og malerier i Strammelse Brugs.

I forbindelse med fejring af Landets 100 års landsbyjubilæum den 21. april arrangerer museet en udstilling af 100 år gamle gymnastikdragter i Tåsinge Forsamlingshus sammen med Lokalarkivets billeder fra Landet by.

I **2001** Radio Diablo besøger museet, hvor frivillige fortæller museets historie.

I **2002** Museet får egen hjemmeside »www.taasinge-museum.dk«.

Besøg af dukke-eksperterne Bodil og Poul Erik Poulsen.

I **2003** Tåsinge Lokalhistoriske Arkiv kan den 18. maj fejre 25 års jubilæum som åbent for publikumsbesøg.

Ystad Militærmuseum aflægger museet besøg for at se udstillingen og høre historien om Sixten Sparre, som var dragon i den svenske hær.

Artikel og billede i ugebladet Hjemmet om »Elviras gravsten«, som anonymt i nattens mulm og mørke er placeret på museets trappe. Stenen er nu anbragt i Elvira-udstillingen.

Digital registrering af alle museets genstande påbegyndes med deltagelse i kursus.

I 2004 Reception på museet i anledning af udgivelsen af museumsforfatteren Anders Enevig og forlæggeren Jacob Visbys nye bog »Fakta om Elvira Madigan«.

I 2005 Sixten Sparres oldebarn Kathinka Lindhe besøger sammen med sin mand museet den 13. december.

Kathinka Lindhe medbringer en forsølvet tinknap fra sin oldefars uniform, en sølvgaffel samt kopi af familiens våbenskjold – fremstillet af KH's far. Gaverne er integreret i udstillingen på museet.

Besøget var en stor oplevelse for både de svenske gæster og os på museet.

I 2006 Et »spareår«, hvor aktiviteter af økonomiske årsager stilles på vågeblus. Der holdes dog åbent i efterårsferien med en meget vellykket og velbesøgt demonstration af gamle lege.

I 2007 Deltagelse i brudemesse på Valdemars Slot med Julie Petersens brudekjole, som hun bar, da hun den 4. april 1895 i Bregninge Kirke blev viet til Johan August Wiggers. Kjolen er givet til museet af familien Wiggers i Svendborg.

Museet får Søren Lolks violin foræret.

I 2008 Den 1. januar – 40 års stiftelsesdag for Tåsinge Museumslaug.

Den 4. juli fejrer museet 50 års jubilæum.

Foruden de nævnte skiftende aktiviteter har der været årlige tilbagevendende aktiviteter, som her nævnes i flæng:

Årlig stiftelsesfest i Bakkerne den 4. juli med folkedans og spillemandsmusik, fællessang, gæstetaler og hyggeligt samvær. I 2007 også

*Familien Sparres våbenskjold.
(Foto: Jytte Munch).*

interessant demonstration af rebslageri ved Rebslagerhuset.

I årene 1985 – 1999 deltagelse i Gl. Torvedag i Svendborg.

I nogle år deltager museet i julemesse på Møntergården i Odense.

Stand på Julemessen i Strammelse Brugs.

For år tilbage medudstiller på de fynske museers stand på Bogmessen i København.

Årlig museumsudflugt i september måned, hvor alle medlemmer kan deltage.

Ekstraordinært åbent i skolernes efterårsferie med forskellige aktiviteter. I 2006 var temaet »Gamle lege«.

Foto fra Fyns Amts Avis' artikel den 10. maj 2006 om hæren af frivillige, som tager hånd om museet i Bregninge. (Foto: Hans Stureson).

Fra 4. juli 2007. (Foto: Jytte Munch).

Årlig æggekagespisning, hvor museumslauget takker alle, der har givet en frivillig hånd til bevarelse af museet. Ægtefæller og partnere inviteres med som tak for deres tålmodighed.

I 1983 stiftedes »Tåsinge Museumslaugs Forlag«, der i de forløbne år har udgivet følgende bøger:

- 1983 »Tåsinge Rundt«.
- 1985 »Søren Lolk – den mærkelige tåsingebonde«.
- 1987 »Tåsinge Årbog« udgives for første gang.
- 1988 »Min læretid«.
- 1993 »Niels Juel og almuen på Tåsinge«.
- 1994 »Vemmenæs 23. april 1944«.

Nu er det bygningsmæssige, aktiviteterne, udstillinger og bogudgivelser nævnt, men den administrative del – alt det, der sker bag kulisserne – er endnu ikke nævnt med et ord.

Men ledelsen har i de forløbne 50 år været pålagt at tage mange svære, udfordrende, men også sjove og spændende beslutninger i troen på, at det kan lade sig gøre at drive det unikke museum udelukkende med frivillig arbejdskraft og ved myndigheders og privates goodwill.

Museumslauget har i de forløbne år haft følgende formænd:

- 1968 - 1976 P. Petersen, dyrlæge.
- 1977 - 1984 Jens Bertel Fredholm, murermester.
- 1984 - 1991 Hans Høite Hansen, gårdejer.
- 1991 - 1999 Knud Helles, lektor.
- 1999 - 2006 Jytte Munch, fuldmægtig.
- 2006 - 2007 Povl Rasmussen, tækkemand.
- 2007 - Keld Thrane, lærer.

Inden afslutning af dette tilbageblik takker vi alle jer, der gennem årene på en eller anden måde har hjulpet os frem til, at vi kan glæde os over, at vi stadigvæk – og i 2008 – i 50 år har formået at videreføre Poul Fredholms museum på toppen af Tåsinge. Ikke alene glæder det os, men vi er også stolte af, at vi hvert år stadig kan åbne dørene for publikum.

Det frivillige arbejde gir' også mening, når gæsterne i løbet af sommeren roser vort »hjer-tebarn« Taasinge Skipperhjem og Folkemin-desamling.

Nu glæder vi os til at byde jer velkommen til jubilæumsfesten i Bregninge Bakker den 4. juli 2008.

Med venlig hilsen

Museumslauget, Arkivet og alle os frivillige

Jytte Munch, født 1939 i Troense. Formand for Tåsinge Museumslaug 1999-2006.

Husflid på Tåsinge

Bjerreby og Landet sogne

af Ove Skov Larsen

Danske bonde- og husmandsfamilier havde gennem århundreder været selvhjulpne håndværkere som en naturlig og nødvendig side af deres selvforsyningsøkonomi, men i årene omkring 1870 begynder landbohusfliden imidlertid at blive gjort til noget moralsk og nationalt betydningsfuldt.

Den bliver ideologisk, og fra 1873 bliver husflidssagen til en landsdækkende folkelig bevægelse centreret omkring »Dansk Husflidsselskab«, der var blevet stiftet dette år. Bevægelsen havde til formål at få især landboungdommen til at dyrke mere husflid i deres fritid. Fritid var nemlig i de år i stigende grad blevet en rettighed også for landsognenes unge lønmodtagere.

Stiftelsen af »Dansk Husflidsselskab« i 1873 og dets arbejde for husfliden som en samfundssag bør ses i sammenhæng med en række beslægtede initiativer og bevægelser i samtiden, såsom Brugsforeningsbevægelsen, Afholdsbevægelsen, Skytte- og Gymnastikbevægelsen m.fl. I selskabets love hed det helt kort: »Selskabets Formaal er at fremme den danske Husflid«. Når medlemmer af selskabet oplevede dette formål som ideologisk betydningsfuldt, skyldtes det de særlige folkeopdragende, højnende egenskaber, som man tillagde husfliden.

Husflidsforeningernes opgave var dengang – som nu – at få så mange som muligt interesseret i et aktivt, kreativt og skabende husflidsarbejde.

Aftenskoleloven af 1930 har medvirket til at styrke husflidsundervisningen, om end der

i mange år fremover blev drevet undervisning i husflidsforeningerne uden om aftenskolens tilskudsregler.

For de unge husflidsdyrkere på landet var aftenerne i husflidsskolen med det kammeratlige samvær og den frie tone et lyspunkt i det mørke vinterhalvår.

Når 1930'erne blev en glansperiode i »Dansk Husflidsselskab« historie, skyldes det i høj grad den økonomiske krise. Der blev som aldrig før brug for at lave en masse ting selv for at spare penge.

Horne Husflidsforening på Fyn stiftedes som den første i Danmark i 1867.

I 1876 stiftedes Kerteminde Snitteskole. Snitteskole er et ord, der må stamme fra den tid, hvor mange havde huggehus (værksted) rundt om på gårdene, hvor man snittede ting til hjælp i hverdagen, som for eksempel tænder til river. I daglig tale omtales Husflidsskolen som Snitteskole.

Bjerreby sogn

Den første husflidsskole på Tåsinge blev oprettet i Bjerreby 1897. Den gamle forhandlingsprotokol fortæller herom: Ved et bestyrelsesmøde, som afholdtes d. 29. oktober 1897, vedtoges det, at foreningens navn skulle være »Bjerreby Sogns Husflidsforening«. Det vedtoges samtidig at indmelde foreningen i »Dansk Husflidsselskab« fra nytår 1898.

Sognet inddeles i distrikter, hvor hvert bestyrelsesmedlem skulle agitere for at samle medlemmer og opkræve bidrag. Der skulle også gøres forsøg på at få flere trykte love fra

selskabet. Det vedtoges at søge skoler oprettet i Gesinge (Søby skole) samt i Vårø gamle præstegård og der træffe aftale med forpagter S. Jacobsen.

Enhver elev i skolen skal være medlem af foreningen. Kun foreningens medlemmer har adgang til skolerne. Der optages højst 16 elever i hver skole med 2 aftener ugentlig undervisning á 3 timer. Undervisningen skal af eleven betales med hver 3 kr. 1 kr. månedlig de første 3 måneder. Uformuende elever fra 14-16 år kan gives moderation i betalingen. Dog såfremt der er plads og med lærerens tilfaldelse må drenge under 12 år optages.

I skolen i Gesinge (Søby skole) undervises der tirsdag og torsdag. I Vårø onsdag og fredag. Børn undervises lørdag. Børn skal give 150 øre hver.

Det overlades til formand R. J. Jørgensen og Niels Veber at sørge for det nødvendige til skolen i Vårø. Formanden og Niels Veber skal skiftevis tilse skolen i Vårø. Peder Kristensen og Niels Rasmussen skal tilse skolen i Gesinge.

Underskrevet af: R. J. Jørgensen (formand), Niels Veber, Carl Gustav Nielsen (Høgstrøm), Niels Rasmussen og Peder Christensen.

Uddrag af forhandlingsprotokollen

20. november 1897: Anskaffelse af en dobbelt høvlebænk, bestilt ved Hans Eriksen, Gesinge.

Prisen på fjælle til brug i husflidsskolen sættes så højt, at der tjenes 1 og ½ øre pr. alen.

100 tegninger fra husflidslærer Jørgensen i Thorup skal anskaffes.

28. februar 1898: Der afholdes udstilling i Vårø gamle præstegård d. 17. april 1898, entré 25 øre, børn 10 øre. Der ansøges husflids-selskabet om hjælp til præmier.

Et bedømmelsesudvalg blev valgt bestående af: Hans Pelles hustru i Stjoul, P. Kristensens hustru i Søby, Niels Vebers hustru i Bjerreby, gmd. L. Nielsen, Gesinge, Niels Rasmussen, Ny Søby og N. P. Veber, Bjerreby.

Det vedtoges at købe lamper, bord og brændte af husflidslærer N. Nielsen for et beløb af 20 kr., og hver af lærerne skal ydes 25 kr. for deres arbejde i skolerne i vinter.

Forsøg på at afholde offentlig underholdning til fordel for husflidsforeningen d. 6. eller 13. marts med skuespiller Krog. Entré 35 og 25, børn 15 øre.

Bestyrelsen enedes om, at regnskabsåret skal slutte d. 31. marts. Det nye regnskabsår begynder d. 1. april.

10. marts 1898: Der afholdes en selskabelig sammenkomst i præstegården næste søndag, for medlemmer og elever. Der må indbydes hver en eller to damer, men ingen udenforstående herre må indbydes. Adgang 25 øre for voksne og 15 øre for børn. Da der skal være konfirmation d. 17. april, skal udstillingen udsættes til næste søndag.

14. april 1898: Ved bestyrelsesmødet vedtages det at bestille H. Svop til at køre efter husflidskonsulent Paff, der skal tale ved udstillingen. Nielsen og formanden skal tage imod gæsten. Der afholdes generalforsamling d. 24. april kl. 4 i Bjerreby skole.

24. april 1898: Generalforsamlingen blev afholdt på den fastsatte tid og sted, men var kun dårlig besøgt. Der blev udskiftning i bestyrelsen, urmager Jørgensen, Bjerreby, ønskede ikke at fungere som formand længere på grund af dårlig tid, men fortsatte i bestyrelsen. I stedet valgtes lærer Carl Gustav Nielsen (Høgstrøm) til formand.

15. oktober 1898: Det vedtoges at anskaffe en eller to enkelte høvlebænke og lidt værktøj. Ligeså et parti fjælle, som i fjor, for disse tages der 1 øre over indkøbsprisen. Der indvarsles til et møde i præstegården d. 22. ds. kl. 7 for at høre om der er stemning for, om eleverne er villige til at nøjes med én skole i Vårø, eller der skal arbejdes begge steder som i fjor. Ovennævnte møde averteres to gange i »Sydfyns Tidende«. Der ydes Mads Jørgensen i Gesinge 10 kr. som kursushjælp.

Mads Jørgensen (Mads Jyde), nævnt som husflidslærer i 1903. Her i sit hjem i Gesinge med familie. (Foto: Søren Lolk).

6. november 1898: Der anskaffes de på sidste møde omtalte høvlebænke. Skolerne begynder tirsdag d. 8. november kl. 7 og fortsætter begge steder tirsdag og torsdag. Det vedtoges at ansøge sognerådet om tilskud ligesom i fjor. Torsdag i mellemdagene afholdes der bal i Vårø præstegård på lignende betingelser som i fjor.

5. april 1899: Der påtænkes at afholde en fest i Skovballe engang i sommerens løb.

14. maj 1899: Blev der afholdt generalforsamling i Bjerreby skole. Formanden, lærer Carl Gustav Nielsen (Høgstrøm), Vemmenæs, nedlagde sit mandat og urmager Jørgensen, Bjerreby, blev igen formand. Til nyt bestyrelsesmedlem valgtes gmd. Jacob Foged, Bjerreby.

19. oktober 1899: Husflidsskolen skal i den tilstundende vinter afholdes i Vårø gamle præstegård, hvis den kan lejes, samt hos gmd.

og husflidslærer Niels Nielsen (Møller), Ny Søby.

31. december 1899: Det vedtoges at anskaffe 2 høvlebænke, 2 langhøvle og 2 dobbelthøvle for et beløb af 50 kr., som er bevilget os fra »Dansk Husflidsselskab«. Et bal for foreningens medlemmer og elever afholdes engang i det nye år. Ved udstillingen i foråret skal det forsøges at få husflidskonsulenten som taler.

24. marts 1900: Husflidslærer Mads Jørgensen skal have 40 kr. for sit arbejde i skolen sidste vinter. Husflidslærer Niels Nielsen (Møller) 25 kr. for hans gerning. Husflidskonsulenten har tilskrevet os, at han kunne komme herover til udstillingen d. 13. maj. Det vedtoges at anbefale en ansøgning for Lars Hansen, Ny Søby, om husflidskursus.

29. april 1900: Udstillingen d. 13. maj, der begynder kl. 3, slutter med en svingom, 2 musikere.

Jesper Nielsens hus, Bjerrebys dansestue og samlingslokale før forsamlingshuset blev opført år 1910-1911. Her blev der afholdt husflidsudstilling søndag d. 2. april 1902.

27. maj 1900: Der afholdtes generalforsamling i Bjerreby skole. Ved valget afgik urmager R. J. Jørgensen, til ny formand valgtes gmd. Kr. Sørensen, Bjerreby.

9. november 1900: Det vedtoges at undlade at afholde skole i vinteren 1900-1901, men det overlodes til lærerne at anskaffe modeller.

5. januar 1901: Det vedtoges at købe et stykke pæretræ af lærer Jacobsen og lade det udskære til planker.

23. oktober 1901: Der vil blive afholdt skole i vinteren 1901-1902, dersom der kan fås tilslutning. Betaling som sædvanlig: 3 kr. for voksne, hvoraf de 2 kr. betales straks og resten i november. 1½ kr. for børn, 1 kr. ved start og 50 øre i november. Voksne skal være medlemmer.

9. november 1901: Der vil blive afholdt skole i Gesinge og Ny Søby 2 gange ugentlig, 2 gange for voksne og en gang for drenge. Det

bestemtes at købe et parti fjælle for ca. 30 kr.

28. marts 1902: Udstilling vil blive afholdt hos Jesper Nielsen i Bjerreby (i »Jespers Dansestue«, der lå på nuv. Sophie Frederikke Vej mellem nr. 10 og 14) søndag d. 2. april. Man vil bede husflidskonsulenten om at komme ved den lejlighed. Til dommere ved udstillingen valgtes for mandligt arbejde: Lars Eriksen, Lars Hansen og Niels Hellesen. For kvindeligt arbejde: Hans Mikkelsens kone i Vårø, Bodil Rasmussen, Helluf, og frk. Holm, Bjerreby.

21. oktober 1902: Lars Eriksen blev valgt til formand. Det vedtoges at afholde skole i vinteren 1902-1903, såfremt et antageligt antal medlemmer tilmelder sig. Betaling som sædvanlig, dog skal de, som ikke er medlemmer, give 50 øre mere i skolepenge.

April 1903: Det vedtages at afholde udstilling i forsamlingshuset i Landet sammen med »Landet Sogns Husflidsforening« d. 8. og 10.

Skovballe kro var rammen om en husflidsudstilling søndag d. 8. maj 1904.

maj. 8. maj har konsulent Paff lovet at tale. 10. maj skal der være præmieuddeling og om aftenen dans.

18. oktober 1903: Generalforsamling afholdtes i sognerådets lokaler i Bjerreby.

28. oktober 1903: Det vedtoges at afholde skole i Bjerreby hos Jesper Nielsen og i Søby hos Niels Nielsen (Møller). Lærere er Mads Jørgensen, Gesinge, og Niels Nielsen (Møller), Ny Søby.

27. april 1904: Det vedtoges at afholde udstilling på Skovballe kro søndag d. 8. maj, og med øvrighedens tilladelse at afholde tom-bola.

8. oktober 1904: En udvidelse af lokalet hos husflidslærer Niels Nielsen (Møller), Ny Søby, betales af foreningen, imod at man har fri skole der i 2 år.

16. oktober 1904: Generalforsamling blev afholdt i sognerådets lokaler. Valgt til besty-

relsen blev Søren Sørensen Lolk, Ny Gesinge, og urmager R. J. Jørgensen, Bjerreby, som igen indtræder i bestyrelsen.

22. oktober 1904: Gmd. Niels Rasmussen, Søby, blev valgt til formand. Foreningen har en sparekassebog med pålydende 85,75 kr. og en kontant kassebeholdning på 50,34 kr.

21. oktober 1906: Der blev afholdt general-forsamling i sognerådets lokale, regnskabet fremlagdes revideret og godkendtes. Til bestyrelsen genvalgte urmager R. J. Jørgensen og Niels Rasmussen. I stedet for Søren Lolk valgte maler Recke.

Protokollen er ikke ført for årene 1907-1909. Om der har været afholdt husflidsskole i disse år, er der ikke noteret noget om.

11. november 1910: Ifølge protokollen noteres det, at gmd. Niels Møller af Ny Søby

er blevet valgt til bestyrelsen i stedet for N. Christensen, som har forladt sognet. Der skal gøres et forsøg på at få en husflidsskole i gang hos C. Larsen, Bjerreby. Underskrevet af R. J. Jørgensen, Niels Rasmussen, J. N. Knudsen og H. Recke.

12. oktober 1911: Det vedtages, at der ikke skal holdes nogen skole i den forestående vinter. Til formand valgtes Niels Møller i stedet for Niels Rasmussen, der ikke ønskede genvalg.

Forhandlingsprotokollen giver ingen oplysninger om foreningens virke i årene 1912-1920.

Marts 1921: Ved et bestyrelsesmøde valgtes Niels Madsen, Stabolt, og A. Bak, Stjoul, til medlemmer af bestyrelsen.

25. november 1921: Ved et bestyrelsesmøde hos A. Bak, Stjoul, købte bestyrelsen af smedemester Jensen, Bjerreby, den af ham tilhørende ejendom matr. nr. 40 b. af Bjerreby, for en købesum af 3000 kr. Overtagelse til december termin. (Den lå ved det østlige hjørne af Staboltvej og Bjerrebyvej, over for smedjen). Heri var det så meningen, at der skulle indrettes husflidsskole, så der kan begyndes på undervisningen i begyndelsen af januar 1922.

Der er ikke noteret oplysninger i protokollen om foreningens virke i årene 1922-1930.

April 1931: Ved et sognerådsmøde i begyndelsen af april bestemtes det, at husflidsskolen skulle flyttes ned ved grusgraven, og sognerådet vil betale omkostningerne ved flytningen. Herved får husflidsforeningen den samme gæld, som den havde, ca. 3000 kr. Dele af det gamle hus blev genbrugt i det nye. Bestyrelsen består af Jacob Nielsen, Ny Bjerreby, H. Recke og Rasmus Espensen, Bjerreby, Hans Jensen, Vårø, Peder Møller, Helluf, Anders Skare, Skovballe, og Niels Møller, Ny Søby.

7. november 1932: Ved et bestyrelsesmøde valgtes Niels Møller til formand, Alfred Sø-

rensen til næstformand og Rasmus Simonsen til kasserer. Skolen begyndte samme dag.

3. december 1933: Generalforsamling blev afholdt i Bjerreby forsamlingshus. Bestyrelsen blev bemyndiget til at optage lån i »Landbosparekassen for Fyn« på 2.830 kr. Gmd. Niels Møller, Ny Søby, og gmd. Jacob Simonsen, Bjerreby, blev bemyndiget til på bestyrelsens vegne at underskrive endeligt skøde til Bjerreby kommune på den gamle ejendom matr. nr. 40 b. af Bjerreby.

1934-1968: For denne årrække indeholder forhandlingsprotokollen mest korte og tørre beretninger om de årlige generalforsamlinger med valg til bestyrelse, udvalg til indkøb af gevinster for tombola og bedømmelse og præmieringer ved den årlige udstilling – gentagelser og opremsninger af navne.

I 1936 udtræder Niels Nielsen Møller af bestyrelsen grundet sygdom (død 1937-01/06). Han havde været et aktivt medlem og husflidslærer fra foreningens første år, hvor han tillige i en periode havde stillet lokale til rådighed hjemme på sin gård i Ny Søby (nuv. Knasterhovvej 8). Desuden var han foreningens formand fra 1911-1936.

Murermester Hans Marquardsen kan stadig erindre ham som husflidslærer både på gården og i den nye bygning, hvor han fortsatte som hjælpende lærer.

Foreningens udstillinger har som tradition de fleste år været afholdt 2. påskedag. Men i 1938 måtte den udsættes til først i maj måned. Fra 1944 og fremefter er der noteret, at den årlige udstilling har været afsluttet lidt festligt med dans til forskellige 3-mands orkestre, Skovs i Gesinge, Holmskovs, Holgersens og Villiam Frederiksens. I 1943 vedtages det at anskaffe 2 luftbøsser til præmieskydning ved udstillingen.

Foreningen arrangerede i årene 1950-1964 tillige spillegilder for medlemmerne med efterfølgende dans. Herefter synes det, at spillegildet har været afsluttet med en filmfremvisning.

Niels N. Møller, gmd. og husflidslærer, Ny Søby.

I 1936 nævnes Karl Brandt, Stjoul, som antaget til husflidslærer, men han må være blevet det allerede omkring 1927, da han for sit virke som sådan gennem 25 år skænkes en erindring i 1952.

I 1943 er der noteret en bemærkning i protokollen: »Endvidere vedtoges det at opsigte Lejemaalet med Lejerne i Husflidsskolen, da Loftslejligheden skal bruges til andet Formaal«. Men protokollen fortæller ikke mere vedrørende en sådan udlejning.

Foreningen har enkelte år givet kontante bidrag til Husflidshøjskolen i Kerteminde, 100 kr. i 1943 og 1944 samt 200 kr. i 1950.

I 1950 sættes udlån af et bord eller en bæk til 50 øre.

Ved generalforsamlingen d. 10. oktober 1958 oplyses det, at snedker Børge Stenner Rasmussen, Skovballe, er antaget til at undervise både voksne og børn i træarbejde og

Herman Nissen, Vårø, til at undervise i horn og ben.

Ved et bestyrelsesmøde d. 25. marts 1960 blev det oplyst, at der i den forløbne vinter har været undervist 13 voksne og 26 børn.

I 1967 noteres det, at huset skal kalkes og males ved fælles hjælp. Økonomien drøftes, og det vedtages at søge legat til værktøj og støtte fra kommunen.

22. januar 1969: Planer om at afholde udstilling sammen med »Landet Sogns Husflidsforening« i forsamlingshuset i Landet.

25. februar 1969: Der blev drøftet, at arrangere en fest på Vemmenæs kro med medbragt mad, samt at droppe udstillingen i år.

7. oktober 1969: Generalforsamling blev afholdt, og oplæsning af regnskabet godkendtes. Det vedtoges at prøve igen d. 14. oktober, da der ikke var tilstrækkeligt med fremmøde.

Bestyrelsen i 1969 var: Tage Nielsen, Erik Christiansen, Bernhard Larsen, Hans Espesen og Ole Rene.

Der er ikke noteret oplysninger om foreningens virke i årene 1970-1971.

8. november 1972: »Bjerreby Sogns Husflidsforening« afholdt generalforsamling i Bjerreby denne dato. Formanden bød velkommen, og til ordstyrer valgtes Frede Nielsen. Beretning og regnskab godkendtes.

Bestyrelsen foreslår at ophæve foreningen, da den ikke kan gå mere. Det foreslås at give den til Borgerforeningen i Bjerreby. Nedlæggelsen af foreningen blev enstemmigt vedtaget. Herefter afsluttedes den ordinære generalforsamling for en time, hvorefter man begyndte den ekstraordinære generalforsamling.

Bestyrelsens forslag om at overdrage huset matr. nr. 2 g. af Bjerreby (nuv. Bjerrebyvej 65) med midler, herunder passiver og aktiver, blev enstemmigt vedtaget. Overdragelsen sker fra dags dato d. 8. november 1972. Husflidsforeningen frasiger sig alt. Underskrevet af bestyrelsen for »Bjerreby Sogns Husflidsforening«:

Kurt Jensen, Bent Pedersen, John Kristensen, Bernhard Larsen, Hans Espensen, Vagner Nielsen, Ole M. Rene og Frede Nielsen.

Og bestyrelsen for »Bjerreby Borgerforening«:

Ejner Hansen, Henny Poulsen, Karl Mortensen, Torben Hansen, Arne Bak, Keld Kold Hansen og Erik Rasmussen.

Til slut tiltræder »Bjerreby Borgerforening«, at ejendommen matr. nr. 2 g. af Bjerreby by og sogn sælges af husflidsforeningen til tredjemand, således at provenuet heraf modtages som gave.

Hermed ophører »Bjerreby Sogns Husflidsforening« efter 75 års virke.

Af foreningens formænd kan nævnes:

1897-1898 R. J. Jørgensen.

1898-1899 C. G. Nielsen (Høgstrøm).

1899-1900 R. J. Jørgensen.

1900-1902 Kr. Sørensen.

1902-1904 Lars Eriksen.

1904-1911 Niels Rasmussen.

1911-1936 Niels Nielsen Møller.

1936-1943 Rasmus J. Simonsen.

1943-1947 Alfred Skov.

1947-1949 Jakob Pelle.

1949-1951 Herman Nissen.

1951-1964 Chr. Johansen.

1964-1969 Tage Nielsen.

1969-1973 - ? -

Landet sogn

Søndag d. 10. marts 1902 oprettedes en husflidsforening for Landet sogn med det formål for øje at samle de unge om noget nyttigt afterarbejde i dertil lejede lokaler i de respektive byer. Vinteren 1902-1903 begyndtes med en skole i Strammelse, som var besøgt af ca. 30, dels voksne og dels børn over 10 år.

Til foreningens bestyrelse valgtes følgende mænd:

Lars Møller, Melby, Lars Kold, Strammelse, H. Skindballe, Knudsbølle, Jens Jensen, Bækkehave, H. Svop, Vornæs, Kristen Lolk,

Lundby, og H. Lolk, Strammelse. Sidstnævnte valgtes til formand.

Uddrag af forhandlingsprotokollen

Forrest i protokollen er der skrevet en bemærkning om, at R. Svop og N. Rasmussen har været på kursus i Askov henholdsvis 1902 og 1906.

30. marts 1907: Ved bestyrelsesmødet denne dato vedtoges det at deltage i en udstilling i Fåborg. Ligeledes blev det besluttet at sende A. Drost og Lakkendrup til generalforsamling i Odense for den påtænkte centralforening af husflidsforeninger i Fyns Stift, med fuldmagt til at handle efter bedste skøn. Suppleant blev P. Krog, Lundby.

Udstilling afholdes d. 5. maj, hvis forsamlingshuset kan fås. »Bjerreby Sogns Husflidsforening« opfordres til at støtte udstillingen med samme del i præmierne, som vore egne medlemmer, dog ikke med nogen del i indtægter eller udgifter.

Det vedtoges tillige at anmode Gundersen, Sørup Højskole, om at holde foredrag ved udstillingen. Billetpriisen til udstillingen er 35 øre for voksne og 15 øre for børn. Til ballet 35 øre for alle. Der skal 4 musikere til at spille denne gang.

13. maj 1907: Regnskabet fra udstillingen udviste en indtægt af 236 kr. 55 øre og en udgift af 145 kr. 68 øre. Det vedtoges at sætte 100 kr. i Svendborg Bank.

10. oktober 1907: Det bestemtes at begynde skolerne i Lundby og Strammelse til november med de sædvanlige lærere samt at bekendtgøre dette gennem skolerne. Ligeledes var man enige om at anskaffe en fodsav til skolen i Lundby, som P. Krogh køber. Der vil blive afholdt oplæsning ved lærer Høgstrøm samt bal, som foregående år, søndag d. 17. november kl. 7. Der skal 5 musikere (Poulsen). Der averteres to gange i »Bondegaaards Avis« (»Svendborg Avis«) over 2 spalter. Entré 25 øre til oplæsningen, 35 øre til ballet.

29. november 1907: Det vedtoges at afholde

Tåsinge

Husflidsforening

Sogn

har tilkendt

Præmie
for Husflid.

Diplom til brug for Tåsinges 3 husflidsforeninger. Tegnet af E. J. Bilving, Vindeby, 1934.

Skjolddansen er nævnt som underholdning ved husflidsudstillingen i Landet d. 10. april 1908. Her ses musiker Rasmus Lakkendrup fotograferet med dansere ved forsamlingshuset i Landet, måske ved en anden lejlighed. Skjolddansen er en meget gammel dans, som blev udført af et hold kvinder og mænd, der dansede til musikledsagelse i forskellige formationer og bevægelser. Den har været kendt fra gammel tid og har nok senest været fremført her på øen i begyndelsen af det 20. århundrede. Måske er der nogen, der kan fortælle mere om dette emne?

en folkedanspræsentation i Troense d. 8. eller 15. december. Det averteres i 3 blade: »Socialen«, »Amtstidende« og »Svendborg Avis«. Ved folkedanspræsentationen i Troense betales 10% af bruttoindtægten i leje af salen. Billetprisen er 50 øre for voksne for præsentationen og 25 øre for børn. Ballet 35 øre.

10. april 1908: Udstillingen blev fastsat til d. 20. maj. Indkøb af præmier for 35 kr. Foredrag ved husflidskonsulenten, eller lærer Døssing, Vejstrup, som suppleant. Der arrangeres skjolddansen. Ved udstillingen deltog 15 kvindelige med 93 genstande og 25 mandlige med 142 genstande.

24. oktober 1908: R. Svop og N. Stenner fungerer som lærere. Ved et foredrag i november søges der arrangeret skjolddansen.

15. juli 1909: Det blev besluttet at betale mejeribestyrer Rasmussen 50 kr. af de 100 kr., som foreningen skylder ham. Man agter at forhøre sognerådet, om foreningen kan få

den ledige lejlighed i »Enkesædet« til husflids-skole (nuv. Skovballevej 21, Landet).

28. august 1909: Anders Peder Andersen, Landet, antages som lærer for husflidsskolen i Lundby til betaling 1 kr. 25 øre pr. undervisningstime 2 gange om ugen fra november til marts samt at leje lokale af ham, også til skole for 1909, fra november at regne til november 1910 for 30 kr. For nævnte tid at betale med 15 kr. halvårlig, samt at bestyrelsen hjælper til med at ordne værktøj efter skolens slutning. (Anders Peder Andersen boede i sit nye hus på Tinghavevej 7 og havde værksted i kælderen). Han erklærede sig villig til at indgå på de opstillede betingelser.

21. oktober 1909: Det overlodes til Laurits Rasmussen og Hans Knudsen at flytte værktøjet fra Lundby om til Anders Peder Andersen samt at leje R. Thejl til at transportere det.

13. marts 1910: Efter modtagelse af en skrivelse fra Valdemar Slots godskontor blev det

Lars Hansen (Rikke)s huse i Strammelse, hvor der i den ældre del har været dansestue og samlingslokale. Det nævnes som lejet til husflidslokale i 1909-1910. Huset er nedbrudt i nyere tid, og huset bagved er nuv. Strammelse Gade 65.

vedtaget at leje skolen i Strammelse igen fra 1. april 1910 til 1. april 1911 på samme betingelser som hidtil.

31. marts 1910: Generalforsamling. Formanden oplyste, at der ved udstillingen i 1909 havde været 20 kvindelige deltagere med i alt 111 genstande samt 19 mandlige med i alt 108 genstande. I skolen i Strammelse har der i vinteren 1909-1910 deltaget 8 børn og 7 voksne. I skolen i Lundby har der været 5 børn og 4 voksne. Det overlodes til formanden at forhandle videre med murer Lars Hansen, Strammelse (nuv. Strammelse Gade 65), om lejen for 2. halvår 1909-1910.

26. november 1910: Det vedtages at anskaffe 2 høvlebænkplader, 1 langhøvl, 2 slethøvl samt en pudshøvl med jernsål, da husflidsforeningen i Bjerreby har begæret at få deres til-

bage. A. P. Andersen laver den ene høvlebænk med jernskrue.

3. november 1912: Det vedtoges at afholde bal, hvortil afholdsforeningen og gymnastikforeningen indbydes. 4 mands orkester.

29. oktober 1916: Ved bestyrelsesmødet oplystes det, at A. P. Andersen, Landet, ikke ønskede at være lærer i den kommende vinter.

Forhandlingsprotokollen indeholder ingen oplysninger om foreningens virke i årene 1917-1929.

Den 6. november 1930 afholdtes et møde hos gmd. Rasmus Andersen, Strammelse, hvor det vedtoges at genoptage arbejdet med »Landet Sogns Husflidsforening«. Medlemskontingentet fastsattes til 2 kr. Til bestyrelse

valgte Rasmus Andersen, Niels Mortensen og Ejnar Karkov. Bestyrelsen har fuldmagt til at sætte skolen i gang.

14. september 1931: Afholdtes generalforsamling i sognerådlokalet. Det vedtoges at opføre et nyt hus til husfidsskole i Strammelse på en grund, som kan købes af gmd. Hans Lolk. Fra snedker Husman forelå en tegning på et hus, som bestyrelsen kunne tænke sig passende i form og størrelse. Dog var der på generalforsamlingen stemning for, at det skal indrettes med forstue og WC. Efter overslaget skal dette hus kunne opføres for ca. 3.000 kr. Bestyrelsen får dog frie hænder til at overskride denne sum, hvis det viser sig nødvendigt ved licitationen. Bestyrelsen suppleres med Vilhelm Nørregaard, Vornæs, som sagkyndig ved bygningens indretning og arbejdets udførelse.

Der er indledt underhåndsförhandlinger med gymnastik- og ungdomsforeningen om enten at tage part i huset eller at leje det om sommeren til vandrehjem.

Penge til huset skal lånes. Bestyrelsen skal prøve, om der kan optages et 1. prioritets lån i huset. Resten må lånes af en privatmand. Der skal afdrages på dette sidste. Afdragets størrelse skal fastsættes ved næste års generalforsamling. Der skal indlægges elektrisk lys.

Underskrevet af: Rasmus Andersen, Henrik Henriksen, M. Svop, V. Nørregaard, Anders Lolk, Marius Mikkelsen, Hans J. Pedersen, Ejnar Karkov, Laurits Frederiksen, Rasmus Kold, Ejnar Feldthusen, Johannes Nielsen, M. Henningsen, H. Pilegaard, R. Lakkendrup, Niels Mortensen og Vilhelm Rasmussen.

15. september 1931: Bestyrelsen afholdt møde med gmd. Hans A. Lolk, Strammelse, for at afslutte køb af byggeplads til skolen beliggende i det nordøstlige hjørne af hans toft. Der enedes om en pris på 300 kr. De løbende omkostninger påhviler køberen. Som køber: Ejnar Karkov, Ejnar Feldthusen, Niels Mortensen, V. Nørregaard og Rasmus Andersen.

Som sælger: Hans A. Lolk.

21. september 1931: På et bestyrelsesmøde

hos Rasmus Andersen enedes man om at overdrage arbejdet med den ny husfidsskole til følgende: Murerarbejde med tillæg af materialer til murer Clausen for en pris af 2.146 kr. Tømrer- og snedkerarbejde med tillæg af materialer til N. P. Nielsen, H. Husman og Hans Jakob Lolk for en pris af 1.465 kr. Malerarbejde med tillæg for materialer til Knud Larsen for 160 kr. I alt 3.770, der til grund for 300 kr.

27. oktober 1933: Ved bestyrelsesmødet genvalgte Rasmus Andersen til formand og Ejnar Feldthusen til næstformand. Til lærer antoges snedker Knud Jensen, Strammelse, og gartner Carl Nørregaard, Landet, med tilskud fra amtsskolefonden som løn. Man enedes om at anskaffe en trappe til loftet.

For årene 1934-1948 indeholder protokollen mest kortfattede referater fra generalforsamlinger og bestyrelsesmøder med mange personnavne fra valg til bestyrelse og forskellige udvalg. Men man har, som i Bjerreby, fortsat traditionen med at have musik og dans til skiftende orkestre som afslutning på både spille-gilder og udstillinger.

I 1934 nævnes planer om at udvide undervisningen til også at omfatte bogbinding. Der oprettes en syskole for småpiger med Marie Kold som leder.

I 1935 er der mulighed for at leje skolen ud til gymnastikforeningen og ungdomsforeningen som vandrehjem til 25 kr. for sommeren.

Samme år bevilges Ellen Pedersen, Landet, 25 kr. i tilskud til et kursus på Kalundborg Håndarbejdsskole. Der oprettes en syskole med hende som leder i vinteren 1935-1936.

Efter udstillingen d. 22. marts 1936 nævnes snedker N. P. Nielsen, Strammelse, og gartner Carl Nørregaard, Landet, som lærere.

Der er ingen notater for året 1945.

14. november 1946: Skolen bliver sat i gang igen med Otto Stenner Rasmussen som lærer.

I det gamle forsamlingshus i Landet blev der holdt husflidsudstillinger frem til 1934 og siden i det nye hus.

Referatet fra generalforsamlingen d. 4. november 1947 indeholder følgende bemærkning: »Paa given Foranledning vedtoges det ikke at leje Husflidsskolen ud til Beboelse«.

4. november 1949: Det bestemtes, at så vidt det var muligt at få lærere, ville man begynde både systkolen og husflidsskolen snarest.

31. oktober 1950: Generalforsamlingen blev afholdt i husflidsskolen. Beretningen vedrørte ombygningen af lokalerne, og det vedtoges at låne det nødvendige beløb, antagelig 1.500 kr. til dette.

Ved generalforsamlingen i 1951 oplyses det, at der er indkøbt to symaskiner, den ene er en brugt trædemaskine og den anden en ny håndmaskine. Den planlagte ombygning af skolen er fuldført og blev besigtiget.

23. marts 1952: Husflidsudstilling. Der var 118 udstillere, heraf 40 drenge og voksne mænd samt 78 piger og voksne kvinder. Der var undervist af Kaj Hansen, Bregninge, Jenny Koll, Lundby, og Anna Kold, Strammelse.

8. juli 1954: Ellen Pedersen Landet og snedker Erling Steffensen, Strammelse, opfordres til at tage et kursus på Husflidshøjskolen snarest muligt, for til vinter at virke som lærere i husflidsskolen.

20. september 1954: Bestyrelsen udvides med 2 damer, Karen Nørregaard, Landet, og Grethe Hermansen, Strammelse.

9. oktober 1956: Erling Steffensen ønsker ikke at fortsætte som lærer. Man vil prøve at spørge Trier Møllegaard, Bregninge.

26. september 1957: Jens Klink antages som lærer. Et lån på 2200 kr. hos Jens Lund, Knudsbølle, søges på grund af hans død afløst af et nyt lån i Andelsbanken.

11. september 1958: Jens Klink afløses af Herman Nissen, Vårø.

22. oktober 1959: Landet sogneråd har bevilget halvdelen af pengene til indkøb af 2 høvlebænke, 1 slibemaskine og 1 symaskine. Foreningen søger skolefonden om den anden halvdel.

26. september 1960: Til undervisning i håndarbejde er antaget Karen Nørregaard, Gesinge, og Rigmor Vogn, Troense.

Sommeren 1961 foretages der rengøring, maling og fernisering i skolen.

5. oktober 1961: Herman Nissen har frasagt sig at være lærer i den kommende vinter, og der søges at finde en afløser. Til kjolesyning er antaget fru Elna Rasmussen, Søby, og til håndgerning fru Marie Ottosen, Ny Bjerreby.

25. oktober 1962: Ole Kruse, Landet, er antaget som husflidslærer for karle og drenge. Sigrud Rasmussen, Vornæs, underviser skolepigerne.

29. februar 1964: Det vedtoges at få dilletterne fra Sørup forsamlingshus til at komme d. 29. februar og opføre lystspillet »Gadetøsen«. Derefter dans til musik af Skyttes orkester.

8. oktober 1964: Erling Steffensen underviser de mandlige elever, og for de kvindelige er antaget Elna Rasmussen, Søby, Sigrud Rasmussen, Vornæs, og Anna Pedersen, Lundby.

I 1965 er Jens Wulff Nielsen, Sundhøj, antaget som lærer for de mandlige elever.

4. februar 1966: Bestyrelsesmøde, hvortil alle var mødt. Medlemskortene blev leveret tilbage, og der er til dato solgt 135 stk. á 4 kr.

27. oktober 1966: Generalforsamling i Husflidsskolen. Formanden bød velkommen og omtalte året, der var gået godt med god tilslutning til de forskellige hold. Der har været i alt 90 elever.

27. september 1967: Man ville prøve at få Jørgen Clausen, Lundby, til husflidslærer. Anna Pedersen, Lundby, til broderi, Ruth Jensen, Bregninge, til kjolesyning samt Sigrud Rasmussen, Vornæs, til at undervise skolepigerne.

1. marts 1968: Hvis der vil være plads nok ved den kommende udstilling, vil man indbyde »Bjerreby Husflidsforening« til at komme og udstille en ting fra hver elev.

27. august 1969: På et bestyrelsesmøde drøftedes de nye bestemmelser angående tilskud, og det blev vedtaget, at man ikke tør binde an

med undervisning for voksne elever. Der vil blive søgt om tilskud til et hold skolepiger og et hold drenge med 50 kr. pr. elev plus lys og varme. Undervisningstiden for pigerne er 35 timer og for drengene 50 timer.

Forhandlingsprotokollen indeholder ingen oplysninger for årene 1970, 1971 og 1972.

18. januar 1973: Da foreningen har ligget stille et par år, samledes bestyrelsen for at drøfte, om vi skal opløse foreningen. Bestyrelsen endes om at spørge husflidskredsen om, hvordan vi skal forholde os. Hvis vi kan få frie hænder, vil der blive afholdt en generalforsamling, hvor medlemmerne kan drøfte, hvordan vi kan ophæve foreningen.

14. marts 1973: Ved generalforsamlingen bød Hans Andersen velkommen, da formanden, Børge Axelsen, var fraværende. Johannes Ottosen blev valgt til dirigent. Hans Andersen forelagde bestyrelsens forslag om opløsning af foreningen og brug af foreningens midler. Ved den efterfølgende afstemning blev der flertal for, at »Tåsinge Forsamlingshus« skal have, hvad der bliver tilbage, når alt er ordnet. Ligeledes blev det vedtaget, at værktøj og symaskiner skal sælges på auktion i husflidsskolen blandt de medlemmer, der var sidste gang, der blev solgt medlemskort.

Søndag d. 1. april 1973 blev husflidsskolens inventar solgt på auktion, der indkom 4.423 kr.

16. maj 1973: Ved et bestyrelsesmøde hos Aage Toft var man samlet for at åbne de indkomne tilbud på husflidsskolen, 4 stk. i alt. Tilbudene var fra den laveste ende på henholdsvis 26.100 kr. 35.300 kr. 37.100 kr. Det højeste, som var på 42.000 kr., var afgivet af H. Lander Jørgensen, Vindeby. Det blev vedtaget at godtage det højeste bud og træffe aftale med sagfører Delholm om at få skrevet papirer på handelen.

Underskrevet af: Irene Klink, Johannes Ottosen, Marie Christensen, Hans Andersen,

Inger Margrethe Rasmussen, Erling Andersen og Aage Toft.

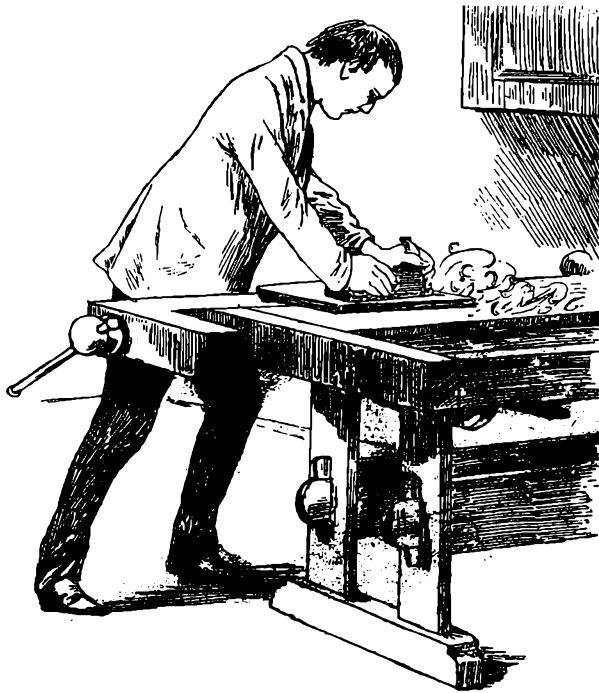
Hermed sluttede »Landet Sogns Husflidsforenings« historie efter 71 års virke.

Af foreningens formænd kan nævnes:

1902-1911	Rasmus Lakkendrup.
1911-1916	Laurits Rasmussen.
1916-1930	- ? -
1930-1946	Rasmus Andersen.
1946-1949	Ejnar Pelle.
1949-1954	Johannes Ottosen.
1954-1962	Niels Mortensen.
1962-1965	Niels Albertsen.
1965-1973	Børge Axelsen.

En artikel om husfliden i Bregninge sogn forbedres til en kommende årbog.

Ove Skov Larsen, født 1932 i Gudme, kom til Troense 1942. Gik i Troense skole 1942-1947. Deltog i Bregninge »Snitteskole« vintrene 1945-1946 og 1946-1947 og har som voksen deltaget der i flere vintre. Revisor for husflidsforeningen 1977-1995, næstformand 1995-1997 og formand 1997-2003.

Skrædderen i tårnet

af Trine Baadsgaard

Sytten meter over havets overflade i sit særprægede tårn i Lundby holdt min oldefar til. Han sov i hængekøje under åben himmel, drak sin morgenkaffe på sin daglige havevandring og sov til middag blandt sine bier. Han var filosofisk anlagt og lidt af en særling.

Mange har måske undret sig over, hvad det er for et højt, grønt tårn, der står i baghaven ved et af husene i Lundby. Tårnet vækker nysgerrighed og med god grund. Tårnet var min oldefar skræddermester Bonums udkigstårn, som han byggede for at få lys, luft og udsigt, når han sad med sit sytøj.

Det overhovedet at få sådan en ide om at bygge et tårn, siger jo en hel del om det menneske, der fandt på det – min oldefar var da

også en særling, der på godt og ondt fortjener en nærmere granskning og omtale.

Min oldefar døde i 1974. Da var jeg 8 år gammel, så det er kun vage minder, jeg har om ham og det gamle tårn, men jeg kan tydeligt huske, hvordan jeg med bævende knæ og tilbageholdt åndedrag tog turen op ad den – i mine øjne – lettere vakkelvorne trappe, der førte op til første sal i tårnet. Belønningen for at have skudt hjertet op i halsen og besteget trappen var til gengæld fantastisk. Udsigten var selvfølgelig enestående: Lunkebugten, Langeland, Egebjerg Bakker, Korshavn, Drejø, Als og Ærø lå for ens fødder, men som barn er udsigten ikke det, man studser mest over. Til gengæld var turen op ad trapperne en

tidsrejse, og når jeg efter endt opstigning stod i min oldefars værksted, hvor reminiscenser fra hans aktive skrædderi lå frit fremme, var det, som om jeg pludselig befandt mig i meget gamle dage. Den store skræddersaks, kridtet og de gamle målebånd. Selv knappenålene og de gulfede mønstre så gammeldags ud, ligesom lugten var noget helt særligt – støvet, lidt gammel, men trygt. Inde i tårnet var der endnu en trappe, der førte op til 1. salen, hvor min oldefar havde kaffestue og det, der i flere avisartikler er blevet kaldt »landets mest særprægede museum«.

Når min oldefar som skræddermester tog på besøg for at passe tøj til på gårdene, kom han tit hjem med en gammel brugsting på cyklen. Alle disse ting hængte han op i loftet i skræddertårnet, og da loftet efterhånden blev fyldt op, måtte hylder og hjørner også tages i brug. Her var alle mulige – og umulige ting – og det er svært for mig at huske det hele, men her var øllejler, gamle trælåse til porte og døre, varmesten til hænder, krinoliner, en gammel støbeform til hagl, en lammerist og en gammel åreladningskniv. Her var manglebretter, navneklude, vaffeljern og hovedlin med tønderkniplinger. Folk kom langvejs fra for at se hans museum, og jeg kan huske, at turistbusser stoppede op foran huset i Lundby, og nysgerrige københavnere kom på kort visit. Nogle somme var der op til 500-600 besøgende – så mange mennesker må have minder fra det særprægede tårn.

Min oldefars bror var skræddermester, og det var grunden til, at Marius, som min oldefar hed, også blev det. Dengang han, der er født i 1889, var barn, var der ikke så meget at vælge imellem. Eller rettere, det var ens far, der bestemte. Selv ville min oldefar allerhelst være gartner. Han elskede naturen og dyrelivet – en interesse, der fulgte ham helt til hans gamle dage. Og i de mange interviews til aviser og radio, der er lavet med ham, koketterer han med, at han har hadet hver eneste time af skrædderarbejdet. Helt så slemt var det nok

ikke, men der er ingen tvivl om, at arbejdet i et indelukket rum med støvet tøj helt klart ikke var hans yndlingsbeskæftigelse. Han måtte have lys og luft, hvilket var grunden til, at han fik ideen med tårnet. Her kunne han følge fuglene, vejret og årstidernes skiften, alt imens han nød udsigten over sit elskede Tåsinge. Eller som han sagde: »Heroppe behøver jeg kun at række armen ud af vinduet, hvis jeg får lyst til et æble eller en pære«.

Historierne om ham er talrige, og han har givet interviews til mange aviser og også et radiointerview med Karl Bjarnhof hos DR. Hvor mange af hans historier, der er virkelige, kan man måske godt have sin tvivl om, nogle af dem er ifølge min mors hukommelse i hvert fald lidt overdrevne. Min mormor Lilly Larsen blev i forbindelse med sin fars 100 års dag bedt om at skrive et par ord om ham. Dem citerer jeg her: »Engang ankom et selskab for at se tårnet. De spurgte, om de kunne få kaffe«. Ja, så gerne svarede min far og ham ned for at hente kaffe og brød. Han kom tilbage med viskestykke over armen og serverede. Da de var færdige, ville de betale, men min far svarede, at det altså ikke var noget traktørsted. Det var lige min far i en nøddeskal, og gæsterne blev vist lidt flove«, husker min mormor.

Der er ingen tvivl, om at det var min oldemor, der i stor udstrækning sørgede for, at kunderne fik tøj i det hele taget og til tiden. Min oldefar var alt for social og filosofisk til at bekymre sig om deadlines. Han inviterede ofte folk på kaffe og en snak, og hvis min oldemor en sjælden gang havde bedt ham om ikke at invitere kaffegæster den dag, så glemte han alt om det.

Oldefar var også en god rimsmed, og han efterlod sig utallige små papirlapper med digte. Jeg vil slutte med et af hans eksempler.

*Hvis jeg engang blev stor nok til at være lille,
og se den lilles storhed i hans hele færd.
Da tror jeg, det er sådan jeg gerne ville
for at være livets mening mere nær.*

Trine Baadsgaard er oldebarn til Marius Bonum og er født 1966. Hun er uddannet journalist og arbejder som journalist, forfatter og kommunikationskonsulent i sit eget firma Solomedia. Begge hendes bedsteforældre på mødrene side stammer fra Tåsinge (Lundby og Bregninge).

Selv er hun opvokset på Fyn, men bor i dag nord for København. Ferierne tilbringes dog ofte på Tåsinge sammen med børnene Mathias og Mille i huset på Stenodden, som er bygget af hendes bedstefar.

Fra Hulda og Marius Bonums fotoalbum:

Min oldefars barndomshjem ses til højre i billedet. Han voksede op i Bjerreby som søn af daglejer og tækkemand Anders Rasmussen. Hans mor Maren var datter af gårdmand Niels Jensen og hustru Maren Jørgensdatter, Ny Vemmenæs, og hans mor havde giftet sig under sin stand. Han skriver i et digt følgende om sit barndomshjem:

*Alle disse barndomsår blev livets salt,
og om dem jeg ofte skrevet har og talt.
Og som tiden gik, blev gammel og grå,
bedre nu det hele jeg forstå.
Her var skønt, når alle blomster stod i flor,
vist det bedste sted for mig på denne jord.*

*Når jeg mindes duften af jasmin og hyld,
har jeg hele gadens fro idyl.
Alt er nu forandret, men min barndoms drøm
er endnu så levende, så rig og skøn,
at jeg mangan gang tilbage søger hen,
for at mindes vej og sti og ven.*

Min mormor, som ses her på skødet af min oldemor, er født i 1916 i København. Billedet er taget i 1917. Det er min oldefar med sjal. Også dengang forstod ungdommen at more sig.

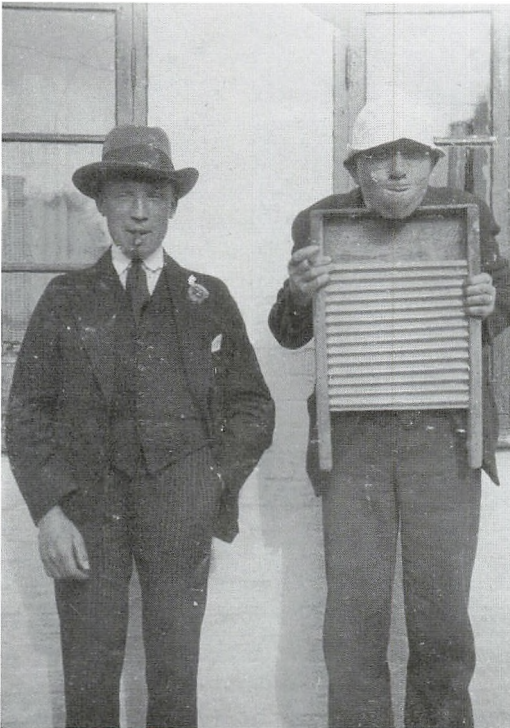

Skrædderen slog sig ned i Lundby sammen med sin kone Hulda. Billedet er taget i haven. På billedet ses fra venstre: min oldefar, min tipoldemor, hans svigermor Ane Marie Hansen, en skræddersvend, min oldemor Hulda (født Christoffersen) med den yngste søn Carl samt min mormor Lilly. Billedet er taget ca. 1919.

Allerede i begyndelsen af 1920-erne realiserede min oldefar sin drøm om at kunne se det hele lidt fra oven. Et lysthus på 3 m. høje pæle blev bygget bagest i haven. Lysthuset havde tag af ravndug samt vægge, der kunne rulles op af samme materiale. Min mormor fortæller: »Her kunne man nyde udsigten over Lunkebugten, og her blev holdt mange hyggelige sammenkomster. Af og til var der besøg af Smith fra Strammelse, som spillede på harmonika. Så blev der sunget og spillet, så det kunne høres langt omkring. Vi børn lå i sengen og hørte på. Vi måtte ikke være længe oppe dengang. Pinsemorgen startede i lysthuset ved 4-tiden om morgenen med kaffe og rundstykker, mens pinsesolen dansede«. På billedet ses min oldefar og min mormor. Billedet er taget i begyndelsen af 20-erne.

Min oldefar med vaskebræt.

Familien ved lysthusets fod ca. 1929.

Her ses et billede af lysthuset nogle år senere. Min oldefar var lidt af en spasmager. Her ses han oppe på bordet, i skrædderstilling, med en vase med blomster i favnen og et stykke sukker i munden til stor moro for min mormor, min oldemor og 2 familiemedlemmer.

Min oldemor havde nok at se til. Hun var også uddannet syerske og arbejdede med på værkstedet. Derudover skulle hun passe husholdningen. Her er hun i gang med at vaske. Der var ikke indlagt vand i huset, så det foregik ude. Billedet er fra 1920-erne.

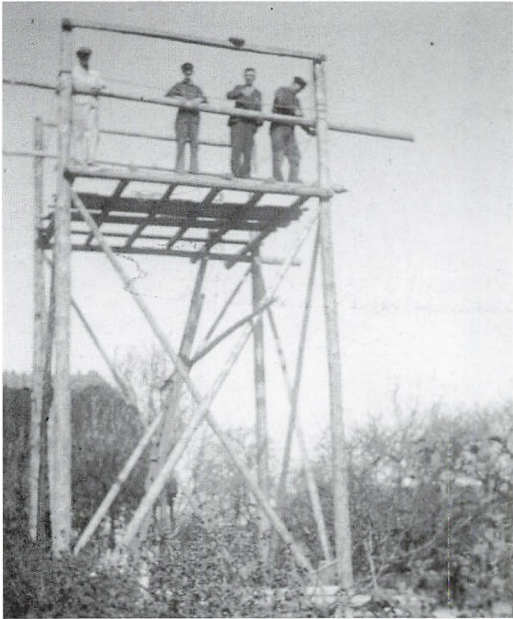

Skrædderen og hans skræddersvend Andersen laver sjov.

Min mormor fortæller: »I 1935 blev »Tårnet« bygget. Det var lidt af en sensation. Det var et hus på seks meter høje pæle i to etager. Der var værksted i den underste etage, og en hyggelig stue i den øverste. Fra »Tårnet« var der en skøn udsigt over Lunkebugten, den sydlige del af øen, Langeland, og i klart vejr kunne man se helt til Ærø«. I stuen stod den slagbænk, som min oldefar og hans søskende sov i som børn. Slagbænken står nu i min mors spisestue.

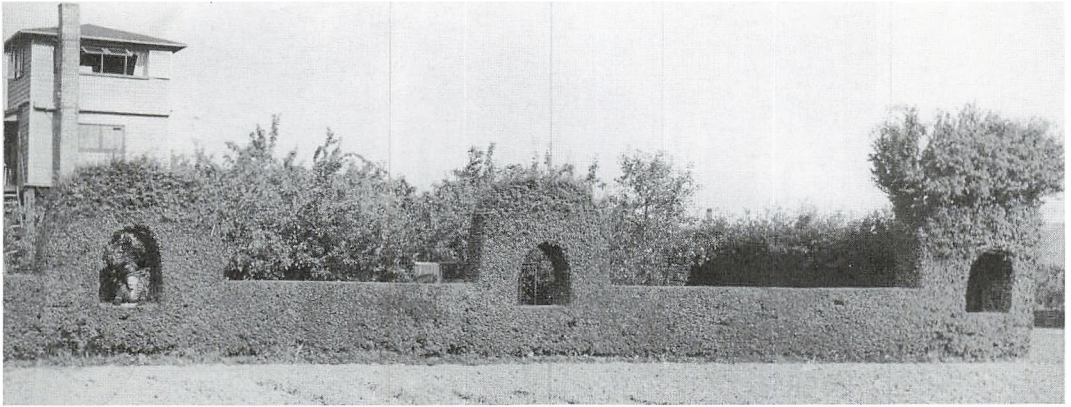

Billeder fra »Tårnets« tilblivelse.

For enden af havegangen var der klippet »et vindue« i hækken. Landskabet blev på den måde indrammet.

Nabokonerne Anna, Sidse, Laura, min oldemor og Lauras svigerdatter. Billedet er fra 1950-erne.

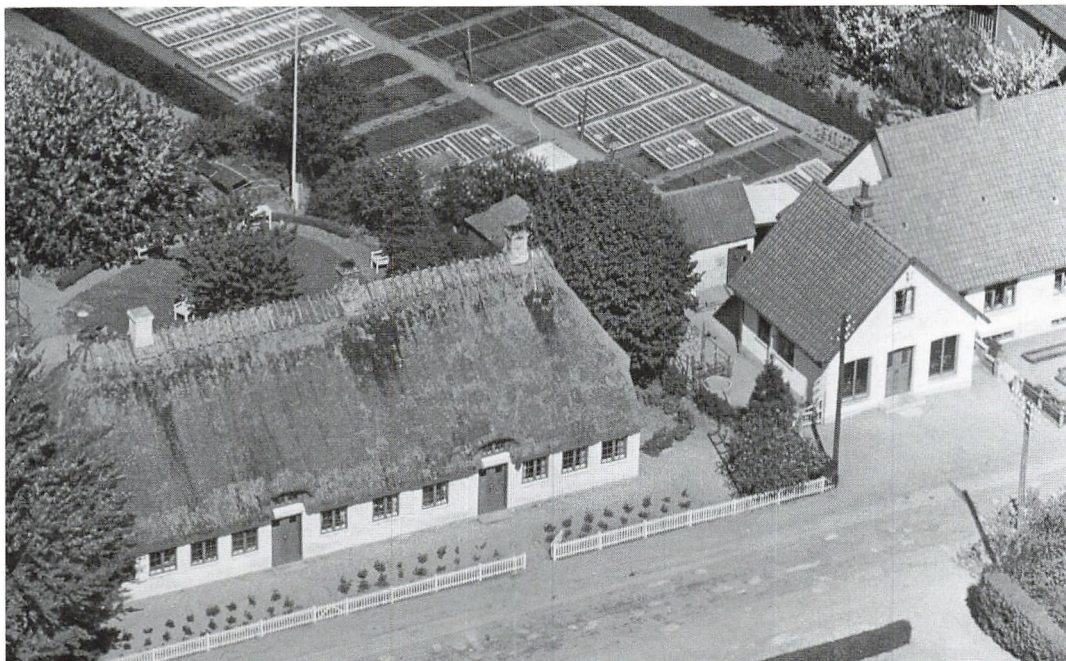
Oldefar og oldemor foran havelågen i 1960-erne.

Gården hos mine oldeforældre var meget frodig. Små borde lavet af møllesten på pale var fyldt med krukker med sommerblomster, og en vildvin dækkede husmuren. Til venstre i billedet ses porten, som blev lukket og låst i middagsstunden, da ville min oldefar ikke forstyrres.

Landet Gartneri

Af Kit Nørregaard Andersen

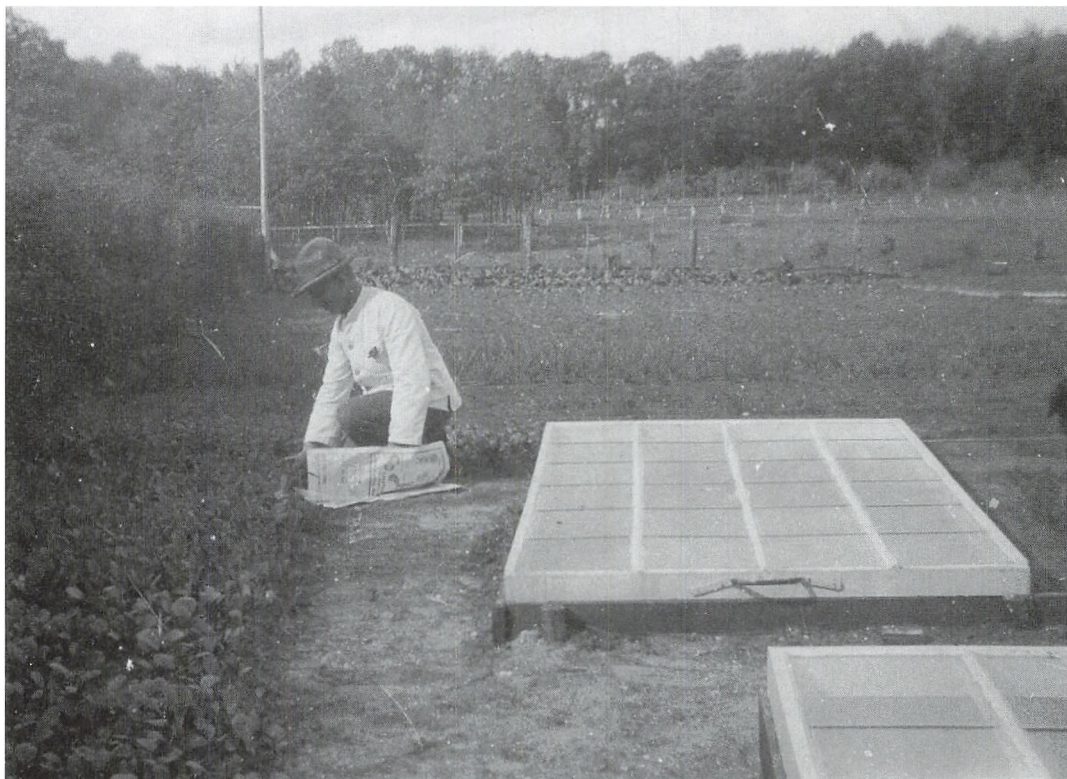

Det er nok de færreste, der er klar over, at der i en lille landsby som Landet engang har ligget et gartneri. Det var min morfar Carl Nørregaard, der i sin tid anlagde det på Tinghavevej, ved siden af det daværende alderdomshjem. Carl blev født i 1907 i Gesinge og var den ældste af en børneflokk på 10. Efter sin soldatertid i 1928 i Odense tog han arbejde hos gartner Christoffersen i Stjoul (Stjoul Fiskervej 14, matr.: 11a).

Efter nogle år i Stjoul valgte han i 1934 at starte sit eget, skønt han ingen uddannelse havde inden for faget, kun den smule erfaring, han havde fået i Stjoul. Han havde dog god hjælp fra gartner Christoffersen, som bl.a. hjalp

ham med at skaffe de nødvendige forbindelser, og samtidig leverede han de fleste af planterne. Han købte en grund på Tinghavevej 6 (matr.: 83f) og byggede selv et lille hus med butikslokale underneden og en lille lejlighed ovenpå på ca. 30 m². Det var også i disse år, at Carl tog et kursus på Sdr. Nærå husflidsskole, hvorefter han blev lærer på henholdsvis Bregninge og Strammelse Husflidsskole. Dette kunne supplere indtægten de første par år, til han fik gang i gartneriet. I 1936 blev Carl gift med Karen Olivia Mouritsen fra Bindslev, og samme år byggede de et større hus ved siden af butikken. Dørene og vinduerne gik han selv og lavede fra bunden af, og huset fik meget passende navnet »Edelweiss«. Huset blev

Carl Nørregaard ca. 1935.

1936 - Stenhuset bygges ved siden af butikken.

1954 - Carl Nørregaard sammen med datteren Lenna ved grunden på Skovballevej.

de første par år lejet ud til førstemejeristen på Thorskilde Mejeri, mens Carl og Karen selv boede i den lille lejlighed oven på butikken. I oktober 1941 købes lidt over 1000 m² jord på Biblioteksvej (matr.: 2 z, nuværende Biblioteksvej 15a - 17b) og udlægges til dyrkning. I flere år var det bl.a. stedmoder og kartofler, der blev dyrket her. Det var på denne grund, Kaj Kaaber havde haft sit bådebyggeri siden 1934. I skødet står bl.a. skrevet følgende:

Sælger overdrager herved til Gartner Carl Nørregaard, Landet, den mig tilhørende ejendom matr. Nr. 2 z af Lundby, Landet sogn. I handlen medfølger de frugttræer, der er på ejendommen, medens den på ejendommen værende værkstedsbygning af træ samt et skur ikke medfølger i handlen. Værkstedsbygningen må forblive på

parcellen indtil 1/10 1942, og sælger har i dette tidsrum ret til uhindret adgang til og fra værkstedet. Købesummen andrager 1000 kr.

I 1945 blev datteren Grethe født, og 3 år senere i 1948 kom datteren Lenna til. I så lille en virksomhed måtte alle naturligvis tage fat, dette gjaldt også de to piger. Deres arbejde bestod som regel i at prikke nye planter ud eller plukke jordbær. Især det sidste gav anledning til utallige beklagelser om ømme rygge. Men det var nu ikke noget, Carl tog så tungt, svaret var altid det samme: »I jeres alder har man ingen ryg, kun en elastik rumpen hænger i«. Så var der ikke mere at diskutere.

Det var i disse år, at de to store drivhuse blev bygget, det ene i 1945 og det andet i 1948. Om vinteren blev de opvarmet af et kulfyrr, som senere blev udskiftet til oliefyrr.

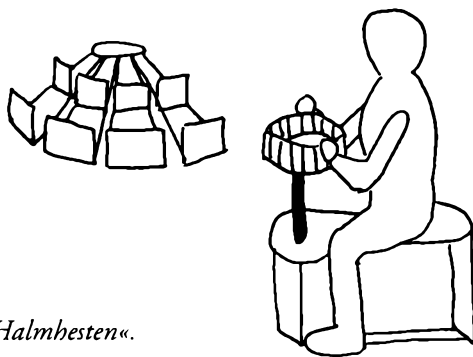
På det meste af grunden var der blevet opsat mistbænke, hvor planterne om foråret efter fremspiring i drivhusene blev priklet ud i. Herfra blev de senere plantet ud i det fri og solgt som udplantningsplanter. Det var bl.a. kålplanter og blomster. I det tidlige forår blev de mange mistbænke dækket til om natten med sivmætter, for at eventuel nattefrost ikke skulle skade de spinkle planter. I det lille butikslokale, der var under beboelsen, blev der foruden blomster solgt hjemmedyrkede tomater, agurker, blomkål osv. Langs med væggen stod der borde med planter og blomster. I et lille rum bag ved butikken var der en lille mellemgang ind til stuehuset. Denne blev brugt som binderistue, og det var her Karen, og senere døtrene, sad og bandt buketter, med undtagelse af brudebuketterne, dette var Carls job. Der blev købt en masse blomsterløg hjem, som blev drevet frem i drivhusene, for så herefter at blive solgt som afskårne blomster. I et hjørne af butikken blev der opsat et glasskab foran et vindue, så den kølige luft kunne trænge ind i skabet, hvori disse blomster kunne stå.

I 1949 lejede Carl yderligere et stykke jord, (matr.: 20 t, nuværende Skovballevej 47a). Dette stykke jord var opkøbt af kommunen og tiltænkt som jordmoderbolig og blev derfor udlejet, indtil byggeriet skulle begynde. Planerne blev imidlertid ændret, og jordmoderboligen kom i stedet til at ligge på Tinghavevej 4. Dette betød, at han i 1954 kunne købe arealet på Skovballevej (til en værdi af 1500 kr.).

Der blev dyrket jordbær i massevis, som blev solgt videre til København. De lange rækker med jordbær blev hovedsageligt dyrket på de ekstra jorder, som lå uden for gartneriet. Dette var stykket på Skovballevej, samt et lille stykke jord mellem Tinghavevej 8 og 10, som tilhørte kommunen. Sidst i 60erne udvides butikken med ca. 11 m², som udbygges ud mod vejen, og der laves en lille altan oven på butikken.

Min morfar, som i daglig tale blev kaldt Gartner Nørregaard, anlagde også haver for folk og lavede selv tegningerne hertil. Da det især var blomster og udplantningsplanter, der blev dyrket, blev de større haveplanter hentet hos gartner Graversen på planteskolen i Braten. (Beboelsen ligger stadig på Bratenvej 58, og selve planteskolen lå på jorden ud mod stranden matr.: 65 a, Nyby, et område, der blev kaldt »Præstemose«, dette er nu bebygget).

Om efteråret begyndte man at forberede julen allerede i starten af november ved at binde halmkranse fra bunden af. Dette foregik på en hjemmekonstrueret maskine, »Halmhesten«, hvor man sad overskrævs på en bänk.

»Halmhesten«.

I den ene ende af bænken var en lodret pind, hvorpå der sad en rund form/skive med lodrette plader i en udvendig og indvendig kranse. Halmen blev placeret mellem disse plader, og der kunne således, mens skiven drejede, sys tråd rundt om i de mellemrum, der var mellem pladerne. Formen kunne skiftes, alt efter hvor stor kransen skulle være. Herefter blev der bundet gran eller mos på, alt efter om det var adventskranse eller kranse til kirkegårde. Derudover blev der lavet mospuder og kors, som lå på et stort stativ omme i baggården. Kunderne kunne så selv gå om og vælge. Carl blev også tit bestilt til vintergrandækning af gravstederne på kirkegården. I december måned gik tiden med at lave sammenplantning.

1963 - De to store drivhuse - i midten det lille fyrrum, der opvarmede dem.

1964 - Karen og datteren Grethe i gang med at binde moskranse i binderistuen bag butikken.

Karen prikler planter ud i mistbænkene.

ger, juledekorationer og binde buketter. Dette gav ikke meget tid til julehygge med børnene. Derfor kom Karens forældre hvert år et par uger i december og sørgede for, at der blev pyntet op, bagt og lavet konfekt. Juleaften var en af årets mest travle dage. Der skulle bringes bestilte blomster og dekorationer ud over det meste af Tåsinge, og arbejdsdagen sluttede ofte først ved 18-tiden.

De første mange år foregik udbringningen af varer på cykel. Der var monteret en stor trækasse både foran og bag på cyklen, og der skulle bringes ud i alt slags vejr. Først i 1954 fik de bil, hvilket gjorde udbringningen betydelig nemmere, og da børnene var gamle nok og fik kørekort, var det dem, og senere svigersønnerne, der kørte ud med blomsterne.

I 1969 blev jorden på Skovballevej solgt fra, og i 1973 solgte Carl jorden på Biblioteksvej.

Til nytåret 1979 valgte Karen og Carl at gå på pension, og hermed sluttede en æra på 43 år som gartner i Landet. Carl døde 2 år senere, i 1981. Når man ser på de store planteskoler og blomstercentre, der findes i dag, ville et lille gartneri som det i Landet, som i sine velmagtsdage var på en halv tønde land, ikke have haft store muligheder for at overleve. Konkurrencen ville simpelthen have været for stor. I 1991 solgte Karen huset, og herefter blev det sidste af de store drivhuse revet ned. I dag er der ikke meget tilbage, som vidner om, at her har der engang ligget et lille gartneri.

Kit Nørregaard Andersen, født 9. august 1979 på Tåsinge.

Kilder:

Taasinge Lokalhistoriske Arkiv
Lenna og Grethe Nørregaard
Bent Christoffer Nielsen

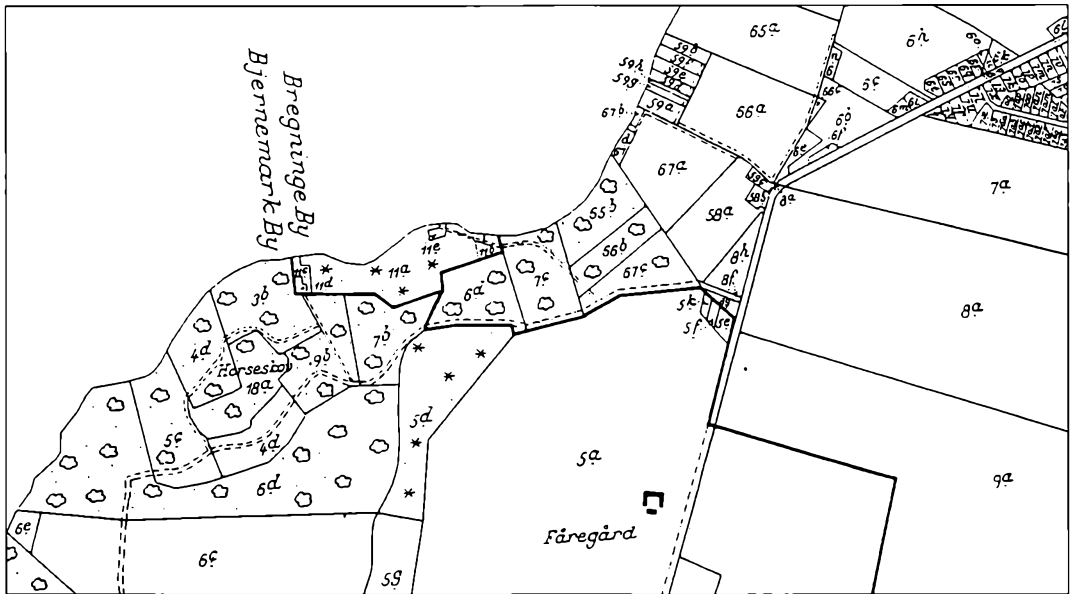

Børnene Grethe og Lenna foran butikken ca. 1950.

De forsvundne huse i Horse Skov

- og lidt om de mennesker, der beboede dem

af Erik Hansen

Udsnit af matrikelkort vedrørende den nordlige del af Horse Skov.
(Copyright Kort & Matrikelstyrelsen, Rentemestervej 8, København NV).

Ved at studere et matrikelkort over den nordlige halvdel af Horse Skov, ses det, at denne del af skoven er opdelt i parceller med numre og bogstaver inden for Bjernermark ejerlav, og måske har disse parceller engang været tillagt gårdene inde i landsbyen.

Men i nordsiden ud mod Svendborgsund ses der et lille område matrikuleret med nr. 11. under Bregninge by. Her har der ligget i alt 4 huse, hvoraf de 3 er forsvundet fra ca. 1950 og fremefter. Hvorfor dette areal er blevet tillagt Bregninge ejerlav, fortaber sig i historien, men at der her har ligget et hus med tilhørende mark, i tiden fra omkring udskiftningen, er utvivlsomt. Det bevidner både fæsteprotokol

og folketællingen 1787. Stedet har nogle gange været benævnt Strandhusene.

På den højest beliggende del af marken skal ifølge overleveringen det forsvundne Horse Slot have ligget, og det er også denne konklusion, museumsinspektør Jørgen Skaarup kommer frem til i sin nye fine bog: »Øhavets middelalderlige borge og voldsteder«.

Min gamle nabo i Bjernermark, husmand Laurits Madsen, har i tiden omkring 1. verdenskrig og fremefter været plovmand for konen i matr. nr. 11 a. Han kunne fortælle, at han under arbejdet med ploven ofte stødte på rester af munkesten i jorden.

Konen, der her er tale om, hed Marie Elisa-

Gamle Lises hus, tegning af E. J. Bilving, Vindeby.

beth Nielsen og boede fra 1915 alene i huset med alle sine dyr.

I min barndom blev hun altid kaldt for »Gamle Lise«, og derfor skal beretningen om dette gamle hus have overskriften:

Gamle Lises hus

Det må være det første hus på stedet, og dets historie begynder ved tiden omkring udskiftningen af jorderne i Bregninge sogn 1787. Valdemar Slots fæsteprotokol kan fortælle, at Thomas Frandsen fik fæstebrev på et nyt hus dér 1789-11/06. Fæstebrevet kan dog være udstedt lidt senere end opførelsen af huset, for i folketællingen 1787 findes Thomas Frandsen anført som søfarende, 57 år gl., hans kone, Karen Hansdatter, 59 år gl., samt 4 børn. Karen Hansdatter døde 1800-20/03, og Thomas Frandsen døde 1813-02/05.

Det blev deres søn, Frands Thomasen, der i 1814 fik fæstebrev på huset. I folketællingen 1787 er han anført som 15 år gl., d.v.s. at han var født ca. 1772. Han døde i 1830-06/07 og anføres da som ungkarl og husfæster i Ny Nyby. Da er alderen angivet til 63 år, hvilket derved ændrer fødselstidspunktet til 1766/67, men det sker, at der konstateres en sådan uoverensstemmelse imellem folketælling og kirkebog, og da Bregninge sogns kirkebog, for årene 1733-1773, er brændt, så kan det ikke præciseres nærmere.

Ifølge et fæstebrev, der opbevares i Landsarkivet, Odense, får Rasmus Nielsen 1830-06/08 fæstebrev »paa det af Franz Thomasen sidst beboede Hus i Horse Skov«. I fæsteprotokollen kaldes stedet for Braten!

Rasmus Nielsen var født 1801-28/02 i Vindeby som søn af væver Niels Nielsen og hustru

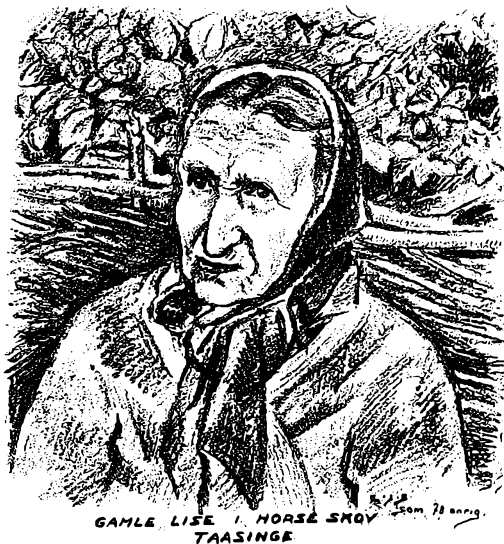
Ane Elisabeth Hansdatter. Kort tid før fæstebrevets datering var han d. 18. juni i Bregninge kirke blevet gift med Johanne Poulsdatter. Hun var født 1809-16/01 i Troense som datter af skibstømrer Poul Christiansen og hustru Bodil Jensdatter. De fik i alt 9 børn, og som det vil kunne ses i redegørelserne for de huse, der senere kom til ved udstykning af marken, fik flere af børnene deres bopæl i nærheden af fødehjemmet.

Rasmus Nielsen var fisker, og flere af sønnerne blev sømænd. Havet kan være farligt, selv de indre farvande, og Rasmus Nielsen omkom ved en drukneulykke 1864-31/05, 63 år gl. Hans enke, Johanne Poulsdatter, døde 1889-10/01, 80 år gl.

Ved fæstebrev af 1881-31/01, m. synsforretning 1880-14/10, overlod hun huset til sønnen, Hans Jakob Nielsen, der var født 1838-12/10. I 1886-18/11 blev han i Bregninge kirke gift med Marie Elisabeth Nielsen, der var født 1852-15/11 i Sct. Jørgens sogn på den modsatte side af Svendborgsund. Hendes forældre var Johanne Kirstine Nielsdatter og udlagt barnefader Andreas Nielsen, tjenestekarl i Nederste Mølle i Svendborg.

Om Hans Jakob Nielsen også havde været sømand er lidt uklart, men ældre folk har fortalt, at han måske havde pådraget sig en eller anden skade til søs, så han derefter måtte ernære sig og sin hustru ved jordbruget og lidt fiskeri. De forblev barnløse, og Hans Jakob døde 1915-16/11, 77 år gl.

Da der var ca. 14 års aldersforskel ægtefællerne imellem, kom Marie Elisabeth, eller Lise, som hun blev kaldt, til at leve som enke i ca. 23 år derefter. Jeg husker hende fra 1930'erne som en elskelig gammel kone. Hun var da 75-80 år gammel, så det var ikke helt forkert, at hun da blev kaldt »Gamle Lise«. Hun levede stille og fredeligt dernede ved skoven med sine mange dyr, 2 hunde, der lød navnene »Bådsmand« og »Lystig« samt katten »Gregorius«. Hun havde også nogle geder samt alt fjerkræ: et: høns, gæs, ænder og duer.

Portræt af Gamle Lise som 78 årig, tegning af E. J. Bilving, Vindeby.

Her hentede kunstmaler Emil J. Bilving fra Vindeby mange af sine motiver, hvoraf nogle gengives her.

Da hun fyldte 85 år d. 15. november 1937, skrev han i bladet »Tidsskrift for Fjerkræavl« følgende hyldest til gamle Lise:

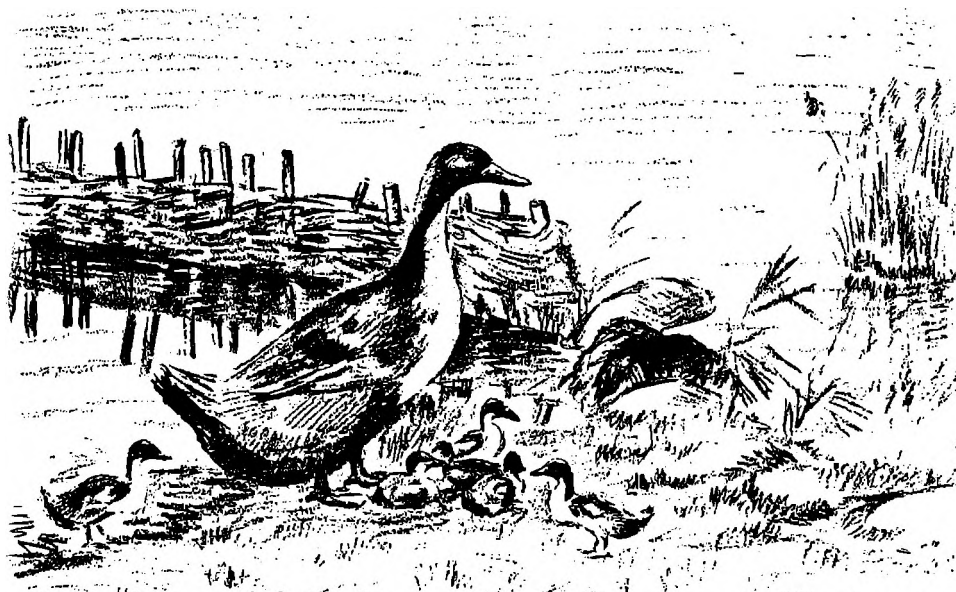
Personalia

»Vor Tid ejer fra gammel Tid megen Romantik. Jeg tænker på de gamle Slotte og Herregaarde, hvoraf adskillige desværre staar for Fald. I længst forsvundne Dage skal der paa Nordkysten af Taasinge i Horse Skov have ligget et Slot »Horse Slot«. Der er lidet eller intet tilbage; men hvor det siges at have ligget, ligger nu tre Huse. Det midterste og største brystfældigt og gammelt, i sin tid var der Jordbrug til, som nu er forpagtet til Slottet (Valdemar Slot). Huset er Fæstegods og Fæsteren, hende hvorom denne Artikel skrives, er gamle Lise fra Horse Skov. Ja ogsaa Husmands-Fiskerhytten har saa vist sin Romantik, og vil savnes dybt i Danmarks Land, naar det engang er en Sagablot og Landet »funkiseret«; nærmere betegnet »skønhedsmæssigt ødelagt«.

FRA DET GAMLE FISKERLEJE. (TAASINGE)

SORT HVIDBRYSTET DANSK AND MED SINE ÆLLINGER VED SUNDET.

E. J. Bilving
1933

2 partier fra stranden neden for Gamle Lises hus, tegning af E. J. Bilving, Vindeby.

Der findes over gamle Mennessker, naar de er *rigtige*, et Skær af Hygge, Mildhed og Fred, og gamle Lise er af de rigtige. Saa meget mere som hun er Dyreven og Fjerkræven i Ordets egentlige Forstand. Geder (Koholdet hører Fortiden til), Hunde, Katte, Gæs, Ænder, Høns, Duer, Fugle flokkes om Lise, naar hun med rund Haand omdeler Foderet.

Det vil føre for vidt at omtale gamle Lises Liv, om end det var fristende nok. Det der har Interesse i Øjeblikket er, at Lise den 15. November fyldte 85 Aar, og daglig lever vel tilfreds midt iblandt sine kære Dyr. Tidsskriftet har, saa længe jeg har kendt Lise Nielsen, været blandt hendes kæreste Læsning, og det ligger altid fremme. Det kan harme mig, at jeg ikke saa tidligt erindrede Datoen, saa ogsaa Tidsskriftet kunde være blandt Gratulanterne. Bladets Læsere er i Tidens Løb bleven præsenteret for mangt et motiv, hentet fra gamle Lises Hus, Gaard eller Have, og da Foreningen udgav sin Jubilæumsbog (til 50 Aars Jubilæet), var Billedet foran i Bogen just fra gamle Lises Hus.

Den som skriver disse Linier, ønsker Lise alt godt Aarene frem, og vil med mange andre savne hende, naar engang hendes Timeglas rinder ud.

E.J.B.

Min mor og far besøgte ofte Lise, der gerne opvartede med en kaffetår. Den ene af hundene yndede i den koldere årstid at sidde på den vandrette låge til ovnen på brændekomfuret. Da hun engang havde nogle bagte æbleskiver, der behøvede en genopvarmning i ovnen, blev fadet med disse på rakt ind under maven på hunden og lidt senere trukket samme vej tilbage. Hun nænnede ikke at jage hunden ned forinden!

I et hjem med flere husdyr, sand på gulvet m. v. var der ogsaa chance for lopper, og de bed, når de kunne lugte frisk blod. Det var altid en sidegevinst, min mor fik med sig hjem.

Gamle Lise med begge sine hunde »Lystig« og »Bådsmand«.

Selv om kysten langs med bugten dér ikke var den fineste badestrand, da der var temmelig blød bund, kom vi drenge der ofte for at bade. Det var jo et sted, der var lavvandet, og hvor Lise kunne holde øje med os.

I 1938 var hun uheldig at falde og brække det ene ben. Dette førte jo til øjeblikkelig indlæggelse på Svendborg Sygehus, hvor hun kom i bad. Da man i rengøringsiveren ville til at bruge en såkaldt tætkam i hendes hår, sagde hun: »Lus har jeg ikke, men det kan godt være at jeg har en enkelt loppe!«

Dette uheld medførte jo, at det blev umuligt for hende at vende tilbage og genoptage tilværelsen i Horse Skov, så hun måtte flytte ind på alderdomshjemmet i Gl. Nyby d. 1. oktober 1938. Men det blev enden på livet for hende, og hun døde der efter kort tid d. 8. december samme år.

Da hun var barnløs og kun havde lidt fjerne slægtninge på Fyn, blev det sognerådet, der nok sammen med andre havde et økonomisk mellemværende, som tog sig af at få solgt hendes indbo og resterende fjerkræ. Det faldt i

min fars lod at være auktionsholder på stedet, og i en gammel lommebog har han noteret forskellige genstande, priser og købers navne. Lommebogen findes bevaret i vort arkiv og udviser yderst beskedne priser for en symaskine, kar og baljer. Et rundt, flettet frø-sold erindrer jeg var erhvervet af min far og lå i mange år på vort loft. Nu befinder det sig i museet i Bregninge.

Nu oprandt en anden tid for huset i skoven. Det blev nu, gennem en årrække, udlejet som feriebolig for familien Juul Sørensen i Bregninge præstegård. Efter en grundig rengøring blev huset taget i brug, tjenestepigerne fik vistnok værelse i den rengjorte gedestald, men efter sigende blev det første ophold ret kortvarigt for alle. Lopperne nede i gulvbræddernes revner og sprækker kunne lugte frisk blod, og eftersom at de utvivlsomt var hung- rige, blev de nu yderst aggressive. Det var sik- kert efterkommere af den samme race, som min mor havde måttet døje med ved sine be- søg hos gamle Lise.

Under den sidste del af den tyske besættelse var huset nogle måneder i brug som skjulested for familien Neldeberg fra Fåborg. De havde fået deres hjem dér sprængt i luften af værne- magten, på grund af deres deltagelse i illegalt arbejde. Min fars og mors besøg hos dem i skoven d. 4. maj 1945 om aftenen gjorde, at de ikke fik hørt frihedsbudskabet fra London første gang, det blev meddelt.

Efter at familien Juul Sørensen ikke brugte huset længere, kom der forskellige lejere, blandt andet et hollandsk-dansk kunstnerpar t'Hart.

Andre forsøgte at renovere lidt på huset, men det mislykkedes. Når et sådant gammelt hus bliver utæt i taget, varer det ikke længe, inden de lerklinede vægge ødelægges. Efter ca. 1975 faldt det sammen i en ruin og er nu totalt bortryddet med grundsten og det hele. Udhuset, der lå ind ved de store træer i heg- net mod stranden, er ligeledes borte. Have og mark blev inddraget til skov.

»Pouls Minde«

Nogle af Johanne og Rasmus Niensens børn kom til at bo tæt på fødehjemmet, da de fik bygget huse på parceller af dets mark.

På matr. nr. 11 b. lige øst for fik sønnen, Poul Christian Nielsen, der var født 1833-14/09, fæstebrev i 1863-14/08 »paa det af nyt opbyggede og af ham beboede Hus i Bra- ten, med den samme tillagte liden Haveplet af omtrent ½ Skæppe Lands Størrelse, som hidtil har tillagts hans Fader Rasmus Niensens Hus«.

I 1855-24/10 var han blevet gift med Ma- ren Rasmusdatter, der var født 1831-03/12 i Vornæs som datter af husmand Rasmus An- dersen og hustru Anne Larsdatter.

Det ser ikke ud til, at de selv fik nogen børn, men til gengæld tog de nogle af brode- ren, Gomme Niensens børn til sig som pleje- børn, da begge forældre døde i en ung alder (se afsnittet om Peter Fortidligs hus).

Da Poul Christian Nielsen kone, Maren, var død 1904-21/09, havde han, iflg. folketællin- gen 1906-01/02, plejesønnen Frantz Nielsen med hustru og 3 børn boende hos sig.

Men i 1907-17/11 i Bregninge kirke blev han gift 2den gang med Jensine Jensen, født 1863-28/05 i Svendborg, Vor Frue sogn. Men hun døde allerede 1908-25/12, og Poul Chri- stian Nielsen døde 1922-08/04, 88 år gl. Han var betegnet som sømand, og ifølge afdøde købmand Carl Sivertsen, Svendborg (han var født i Bjernemark), havde der været slidmær- ker af hans albuer i vindueskarmen ud mod vandet, hvor han havde siddet og betragtet skibenes sejlads på Svendborgsund. Måske har han drømt sig ud på de store have?

Det var efter ham, at huset senere fik navnet »Pouls Minde«, et navn, der formentlig blev siddende på huset, indtil det blev nedbrudt.

En tid var huset udlejet til senere styrmand ved Vindeby-Svendborg overfarten, Jørgen Jensen med familie. Han kom fra Bjørnø.

Derefter kom Marie Kirstine Madsen til at bo der i en længere årrække. Hun var født

Huset »Pouls Minde« med Gamle Lises fjerkræ i forgrunden. Foto af maleri af E. J. Bilving, Vindeby.

1872-17/02 i Skårup og havde været hushjælp i ca. 24 år hos en familie Rohweder i Lunden mellem Sct. Jørgens og selve Svendborg by, men fik vistnok en dårlig arm. Hun blev derfor hjulpet til at få lejet dette hus af sin arbejdsgiver, som kendte baronens mor, fru dr. Kiær fra Valdemar Slot. Marie ernærede sig ved at gå ud på dagleje i den nærmeste omegn og hjælpe med hovedrengøring, storvask, slagtning m. m.

I den første halvdel af 1930'erne kom hun ofte og hjalp til i mit hjem. Under arbejdet ved gryderne og vaskebaljen røg hun ofte på en stor cigar. Med sig havde hun næsten altid sin hund »Tot«, et loddent gadekryds af ubestemmelig race. Det førte til, at vor hund, der ikke tålte andre hunde på sit territorium,

måtte sættes i kælderen hver gang, så et slagsmål blev forhindret. Jeg tror, at det var dette, der gjorde en ende på hendes medhjælp hos os, - hun kunne jo have ladet hunden blive hjemme!

Selv om hun vistnok kunne være lidt stridbar selv, havde hun meget tilovers for børn. Jeg mindes endnu det ristede franskbrød, hun kunne servere, når jeg var med min mor eller far dernede på besøg en søndag formiddag for at aftale nærmere om storvask eller andet. Brødet blev ristet direkte på brændekomfurets lidt sorte ringe eller holdt med ildklemmen ned over de glødende brændestykker, hvis det gik for langsomt. Serveret varme med et godt lag rigtig smør var det en herlig spise!

Hun havde en lille rød skydepram, som hun

Marie Madsen med cigar i munden stryger rejer.

kunne ro over sundet med, såvel som hun også kunne ses vadende med opsmøgede skorter og stryge rejer med en cigar i munden.

Huset var meget lille. På forsiden mod stranden var der en stentrappe op til entrédøren, der førte ind til den lille forstue, som adskilte en stue og et soverum. I dette sidste sov både hun og hunden i samme seng. Jeg kan huske, at der lå grus på underlaget. Det havde vi dog ikke hjemme! I bagsiden af huset mod skoven var køkkenet og bryggerset med bagdøren. Måske var der også et lille spisekammer her midt i huset ind til væggen mod forstuen og et vindue øverst under loftet. Der kan også have været et lille baghus eller brændeskur af træ eller stråtækt.

I dag ligger grundstenene alene tilbage, og det er kun muligt at se dem i vinterhalvåret, når bladene er faldet af al ukrudtet, som dækker sporene den øvrige del af året.

Marie Kirstine Madsen blev sikkert syg og måtte flytte ind på alderdomshjemmet i Gl. Nyby d. 6. november 1948. Her døde hun 1949-01/06, 77 år gl.

Efter hende har huset været lejet af et par familier i kortere åremål, men hvornår de sidste beboere fraflyttede stedet, husker jeg ikke. Huset faldt i ruiner, og resterne blev derefter fjernet bortset fra grundstenene.

Tømrermester Otto Larsen, Taasinge Savværk, boede jo tæt ved lige oven for skoven og havde til egen familie og gode venners brug etableret en bro med badehus lige ud for »Pouls Minde«. Her lå også hans motorbåd fortøjet ved en pæl tæt ved.

Peter Fortidligs hus

Et mærkeligt navn for et hus, men en forklaring vil komme længere fremme.

Ifølge Valdemar Slots fæsteprotokol 1863-

1882, folio 195, fik Gomme Nielsen fæstebrev 1869-05/02 på »det af nyt opbyggede og af ham beboede Hus i Kalsmose med den samme tilliggende liden Husplads, hvorpaa Huset er beliggende og som er en Parcel fra Rasmus Nielsens Enkes Jordlod.

I Indfæstning har Fæsteren intet til Stamhuset erlagt og Eftergivelsen heraf anses som equivalent for Opførelsen af Husbygningen der, naar Fæstebesiddelsen er endt, uden videre Godtgørelse tilfalder Stamhuset«.

Gomme Nielsen var søn af Johanne og Rasmus Nielsen i matr. nr. 11 a. og blev født 1845-14/02. I 1867-16/08 blev han i Bregninge kirke gift med Karen Nielsen, der var født 1841-07/10 i Bjernemark som datter af Karen Christensdatter (Fahnesmed), Bjernemark, og senere ægtefælle Niels Jespersen, Bjerreby sogn.

Gomme Nielsen døde allerede 1878-25/03, 33 år gl., og Karen døde 1881-14/10, 40 år gl. De gik bort i en ung alder, og deres 6 efterlevende børn var fra 6-14 år gl., så de måtte sættes i pleje hos familie og bekendte (se afsnittet om »Pouls Minde«).

I samme hus boede også Gomme Nielsens søster, Ane Elise Margrethe Nielsen, født 1850-12/08. Hun blev i 1869-19/03 i Bregninge kirke gift med fisker Jens Hansen, der var født ca. 1835. De fik sammen 2 børn: Hansine Margrethe, født 1869-17/06, og Anders, født 1871-17/10.

Jens Hansen dør allerede 1873-19/07, 38 år gl., og Ane Elise Margrethe gifter sig 2den gang 1875-22/10 i Bregninge kirke med kva-seskipper Jakob Hansen, der var født 1834-29/12 i Trøense. I dette ægteskab bliver der 2 børn: Jens Herluf, født 1876-19/05, og Rasmus, født 1879-07/01 (han blev statshusmand i Gyllenmose 1924). Jens Hansen fik 1978-16/01 fæstebrev på tre fag af Gomme Nielsens tidligere hus. I huset havde konens bror, Niels Nielsen, også boet, og hans del af huset overtager Jakob Hansen i 1910-15/01.

Ovennævnte datter fra ægteskabet med Jens

Hansen, Hansine Margrethe Hansen, bliver gift 1899-26/05 i Bregninge kirke med skipper Hans Peter Hansen, der var født 1873-10/06 i Sørup sogn ved Svendborg. De fik 2 sønner: Granly Lindgren Hansen, født 1900-09/11, som blev styrmand og vist senere vin- og tobakshandler på Strandvejen ved København. Den anden søn fik navnet Ronny Lindgren Hansen og var født 1906-23/06. Han blev ansat ved toldvæsenet.

En af disse passerede en dag tømmerpladsen ved savværket, hvor Otto Larsen stod. »Hilser du ikke på en mand i uniform«, spurgte han, hvortil Otto Larsen svarede: »Jo! Jeg hilser skam både på grever og lazaroner!«

Hans Peter Hansen havde vist nok ført en lille jagt, der blandt andet sejlede med sukkerroer til fabrikken i Assens. Han blev kaldt Peter »Fortidlig«, fordi han ofte havde forklaret: »at han var blevet skipper for tidligt«, deraf tilnavnet. Andre kaldte ham for »skipper ligstille«, ligeledes på grund af udtalelser om, at »han havde ligget stille« med skibet, hvis han ikke nåede frem til tiden.

Skipperskrøner kunne han nok også. Han havde forklaret, at han engang havde fået noget cement i det ene øje under lastning oppe i Aalborg, og der kunne stadig komme klumper ud af dette øje flere år efter!

Hansine Margrethe Hansen døde 1946-01/11, og Hans Peter Hansen flyttede ind på alderdomshjemmet i Gl. Nyby 1947-28/04, men døde på plejehjemmet Gl. Møllegaard i Horne 1958-30/09.

I de sidste år havde Hans Peter Hansen haft lejefolk hos sig en kortere tid.

Huset var placeret ved den yderste ende af den oprindelige mark og derfor det vestligste af de 4 huse. Jeg erindrer huset som liggende tæt ind mod nogle store graner i skoven, så jeg tror ikke, der kom nogen sol ind i stuerne. Det lå i en vis afstand fra stranden, men med en gangsti ned til en lille anløbsplads (»læning«). Jeg mener også, at husets brønd var placeret et sted ved denne gangsti, så vandet til hus-

Agnes Vilhelmsens hus, som det ser ud i nutiden. (Foto: Erik Hansen, 1998).

holdningen har derfor måttet bæres herfra op til huset. Der har nok også været et mindre udhus eller skur, men ingen stald.

Om der kom nogen nye lejere i huset efter Hans Peter Hansens ved jeg ikke, men huset blev nok nedrevet omkring 1950 som det første af Strandhusene. Desværre har det ikke været muligt at opspore nogen billeder af huset.

Agnes Vilhelmsens hus

Det er det eneste hus, der i dag ligger tilbage. Når jeg benævner huset sådan, er det, fordi det er hende, jeg erindrer som husets ældre beboer.

Valdemar Slots fæsteprotokol 1882-1899, folio 358 fortæller, at Anton Vilhelmsen fik fæste 1887-08/02 på »det af nyt opførte og af ham beboede Hus af Ny Nyby«. Hermed var

det 4de hus blevet bygget til medlemmer af den samme familie, for han var 1874-06/11 i Bregninge kirke blevet gift med Johanne og Rasmus Niensens datter, Bolette Gjertrudline Nielsen, der var født 1847-12/08.

Anton Vilhelmsen var født 1851-31/05 i Lindelse på Langeland som søn af møllepaser Vilhelm Hansen og hustru Martha Madsdatter. De fik 1881-23/02 en søn, Vilhelm Rasmus Vilhelmsen.

Bolette Gjertrudline døde 1904-07/09, 57 år gl., men Anton Vilhelmsen giftede sig igen 1910-14/12 med Agnes Rasmine Johanne Pedersen. Hun var født 1871-20/03 i Troense som datter af skipper Christian Pedersen Nørregaard og hustru Christine Rasmusdatter Gammelgaard.

Anton Vilhelmsen døde 1913-31/10, 62 år gl.

Vejen ind til huset. (Foto: Erik Hansen, 1998).

Om Agnes Vilhelmsen har jeg ikke så megen erindring. Hun var en stiltfærdig ældre kone, der i sit mørke tøj kom gående ad Bjernemarksvej til og fra kirke om søndagen. Hun døde 1953 i Brørup, Jylland, hos en datter, der hed Margrethe Christine, og som var bogbinder dér. Denne datter var født 1892-17/06 og døde i 1984. Begge damer ligger begravet på Bregninge kirkegård.

Herefter har huset været udlejet til forskellige. De sidste faste helårsbeboere var nok Maren Jensine og Niels Beck Hansen. Så vidt vides døde han i oktober 1977, og Maren flyttede derefter huset.

Gennem de seneste mange år har huset været udlejet fra skovens ejere som fritidshus på et længere åremål. Det er derved blevet gennemgribende restaureret og ligger fint på en lysning i nordsiden af skoven, lidt hævet på skrænten over stranden. Det er nu det sidste tilbageværende af de 4 Strandhuse, og det kan ses tydeligt fra Svendborgsundbroen, når man kører ad denne mod Tåsinge.

Tåsinge Museumslaugs Arkæologigruppe konstaterede i 1976, at der i husets kælder findes rester af en grundmur, som måske kan være en rest af det forsvundne »Horse Slot«. Det samme har museumsinspektør Jørgen Skaarup også konstateret under en besigtigelse i 2004.

Skovfogedhuset

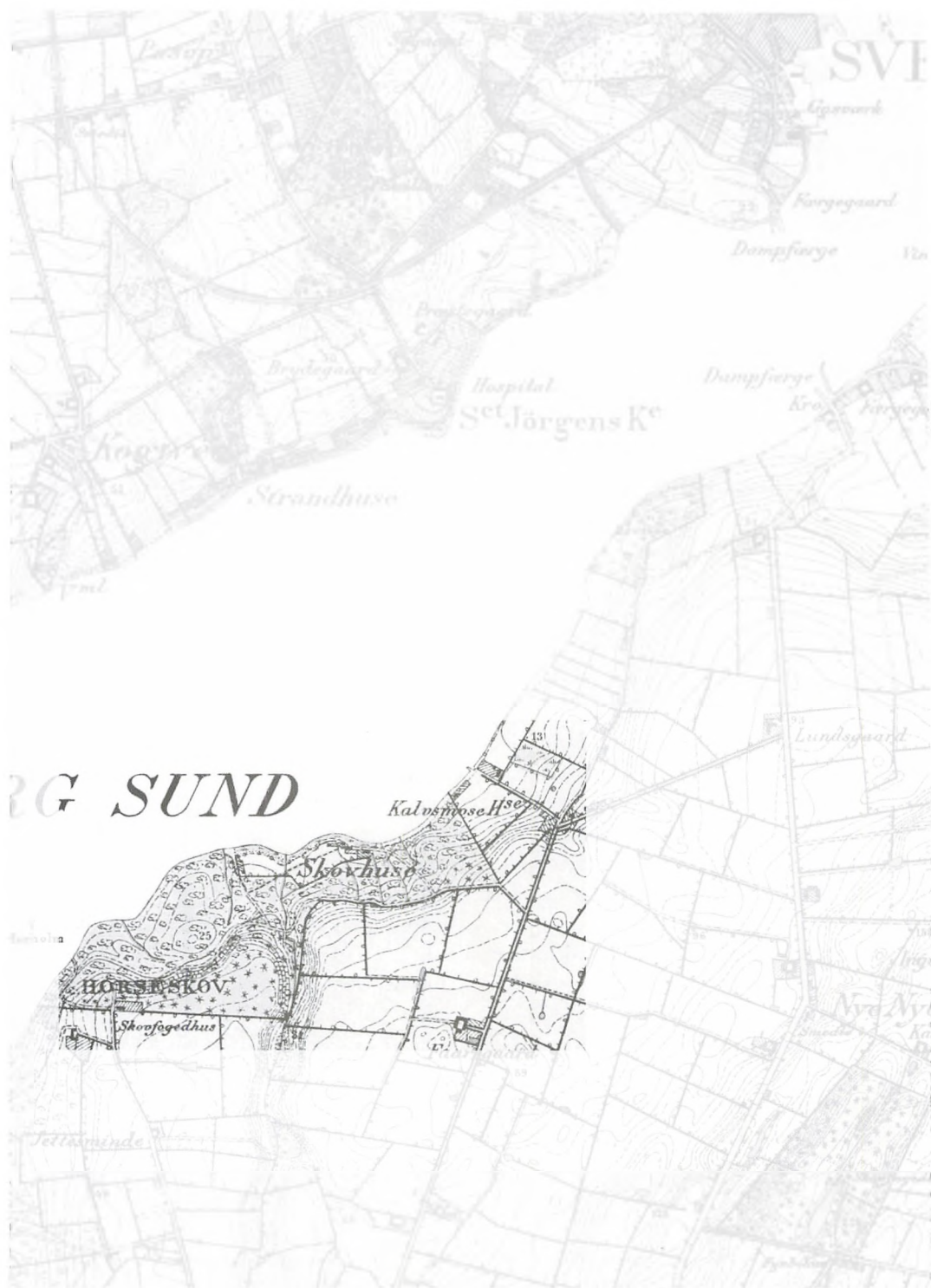
I dag er der vist ikke mange, der kan erindre dette hus, som var beliggende ved enden af den nuværende Horseskovvej, hvor denne fortsætter videre ind som skovvej. Huset findes tydeligt markeret på de ældre målebordsblade.

Gamle folk i Bjernemark har fortalt, at det var opført omkring 1875. Ane Rasmine Høj, født 1869 og datter af snedkermester Rasmus Høj, der boede i huset nuværende Horseskovvej 11, kunne huske, at der blev kørt med byggematerialer til huset.

I huset Horsevænget 1 boede dengang skovfoged Peter Frederik Ditlev August Mohr. Han døde 1886-28/04, men var nok nogle år forinden afgang fra embedet. Hans afløser blev skytte og skovfoged Christian Larsen (Lindshus), som var født 1840-03/07 i Havndrup, Hellerup sogn på Fyn. Hans forældre var havemand Lars Christiansen og hustru Karen Henriksdatter. Han blev gift 1871-07/10 i Bregninge kirke med Marie Christine Hansen. Hun var født 1845-31/08 i det ene af de 3 huse, der ligger ved Horse Skovs sydligste ende, nuværende Horsevænget 11, som gennem en yngre årrække blev kaldt »Nokken«.

Da skovfoged Mohr tog sin afsked, ville Christian Larsen (Lindshus) gerne have flyttet ind i hans bolig, men i stedet blev der opført dette nye hus til ham. Her levede familien Larsen indtil ca. 1913, og her voksede deres 6 børn op. En af sønnerne, Laurits Larsen, født 1872-04/09, blev skytte ude på Hindsholm. Senere blev han restauratør i »Jægerhytten« i Korshavn ved Fyns Hoved. En anden var Carl Larsen, født 1880-14/11. Han afløste sin

Udsnit af målebordsblad med Horse Skov. Skovfogedhuset er markeret ved den sydlige indgang til skoven. (Copyright Kort & Matrikelstyrelsen, Rentemestervej 8, København NV).

far som skovfoged i Horse Skov og boede i huset der et par år. Derefter blev han ansat som skovfoged i Tvedskov med bopæl i huset »Ottos Minde«, der hvor glasmagerne nu bor. Her boede han indtil sin død i 1964-13/01.

En tredje af sønnerne var Otto Larsen, født 1884-07/03. Han blev en kendt tømrermester og savværksejer i Bjernemark, nuværende Bjernemarksvej 46.

Alle sønnerne var kendt for deres stærke interesse for jagt, som de sikkert havde arvet fra deres far. Christian Larsen (Lindshus) havde tillige den specielle opgave at lade jagtpatroner til baronen på Valdemar Slot. En dag var der kommet en stor bestilling på disse, som skulle leveres allerede næste morgen på slotet. Lageret af krudt og hagl slap op, og sent om aftenen måtte en af sønnerne tage til Svendborg og banke våbenhandleren op for at få nye forsyninger.

Christian Larsen (Lindshus) flyttede, efter hans kones død 1913-07/06, til sønnen på savværket, og her døde han 1921-17/03, 80 år gl.

Den nye mand i skovfogedhuset blev fra 1. oktober 1914, Gerhard Marius Rasmussen, født 1884-12/05 i Vindinge sogn på Ørsfyn. Han ankom til Tåsinge 1913-01/10 og boede først i Gl. Nyby. Hans forældre var uldspin-

der Niels Chr. Rasmussen og hustru Maren Nielsen. Han var blevet gift 1913-24/01 i Refsvindinge kirke med Vilhelmine Frederikke Jensen, født 1885-08/04 i Refsvindinge på Østfyn. Hendes forældre var gårdmand Rasmus Jensen og hustru Karen Mortensen.

Skovfogedens distrikt omfattede foruden Horse Skov også Vornæs Skov, Hestevængerne, Bratenskoven, Bregninge Granskov og Skovballe Have. Her i Horse Skov boede familien Rasmussen indtil d. 1. april 1920. Derefter flyttede de til skovfogedboligen ved Vornæs Skov, nuværende Vornæs Skovvej 12. Her døde han 1957-07/05. Hans kone blev boende indtil d. 1. oktober s. å. og flyttede derefter til Odense, hvor hun døde 1980-26/07.

Huset i Horse Skov blev nu bolig for skiftende skovløbere, først familien Otto Peder Andreas Hansen og som de sidste familien Aksel Rasmussen. Huset blev til slut nedrevet ca. 1935. Det kom således kun til at være bolig for mennesker i 60-65 år, en kort »levetid« for et hus!

Erik Hansen, født 1926 og opvokset i Bjernemark. Har arbejdet i Taasinge Lokalhistoriske Arkiv siden 1978.

Krybskytteri på Tåsinge

En beretning fundet i »*Dansk Jagttidende*« fra april 1888

Igennem de seneste år er der konstateret eksempler på krybskytteri i nogle af Tåsinges skove. Men at dette ikke er noget nyt fænomen, vidner efterfølgende temmelig dramatiske historie om.

Morderisk Overfald af en Krybskytte

Hr. Redaktør! I Gjensvar paa Deres ærede Forespørgsel angaaende Overfaldet paa Thorseng af Krybskytter, tjener følgende paa-lidelige Oplysninger til behagelig Afbenyttelse for »Jagttidenden«:

»Da Skovfoged *Christian Larsen* af Horse Skov og Jæger *Brolund* af Pederskov Natten mellem Lørdag den 17de og Søndag den 18de November (1887) vare paa Patrouillering, hørte de Kl. ca. 3, at der faldt et Skud og ca. 10 Minuter senere atter et nærmere ved dem. Omtrent Kl. 3 $\frac{3}{4}$ saa de 2 Personer komme op ad en Markvej, henimod det Sted, hvor Jægerne havde taget Post (i Hjørnet af et Hegn, hvor Troense-Gammel Nybyvejen, Gammel Nybyvejen-Vindebyvejen samt 2 mindre Veje krydse hverandre) og idet de ere lige ud for Jægerne paa Gammel Nyby-Vindebyvejen, traadte Skovfoged Larsen strax over Hegnet ud paa Vejen hen for den ene Person, som var bevæbnet med en Bøsse, og tiltalte ham med »God Aften, Larsen! naa saa det er Dem«, og sér da, at Personen er maskeret eller sværtet i Ansigtet. Krybskytten studsede øjensynligt over at være kjendt af Skovfoged Larsen, til Trods for at han havde søgt at gjøre sig ukjendelig, og da Skovfogden var overbevist om at have nævnt rigtigt Navn, vendte han sig fra ham, for at gaa 4 á 6 Skridt over paa den anden Side af Vejen, for at undersøge hvem den

anden Person var. Skovfogden kom ham da saa nær, at han kunde se, at den anden Person ligeledes var maskeret, eller sværtet, men forinden han faar sagt et Ord til ham, sér han, at den tiltalte Krybskytte slaar fejl med sin Bøsse en Gang, og i selv samme Nu derefter retter et andet Slag imod Jæger Brolund, som imidlertid var traadt ud paa Vejen. Slaget traf Brolund med en saadan Kraft paa højre Side af Baghovedet, at han styrtede om som død. Strax da Skovfogden saa, at Krybskytten svingede sin Bøsse første Gang, havde han hurtigt sin Revolver oppe af Lommen, rettede den øjeblikkeligt imod Krybskytten og trykkede til, dog uden at Skuddet gik af, fordi Sikkerhedsnaalen ikke var trukket fra, og da det nu gik op for Krybskytterne, at Skovfogden vilde gjøre Brug af sin Revolver, gjorde de Begge omkring, men Skovfogden fik dog Lejlighed til, saa hurtigt som ske kunde, at afgive 2 Skud efter Voldsmanden, imidlertid uden at træffe. Overfaldet paa Brolund skete jo altsaa medens Larsen var gaaet 4 á 6 Skridt over Vejen, og ligesom Brolund er traadt ud paa Vejen fra Hegnet af, i langt kortere Tid end det kan siges, og uden at nogen Ordvexling fandt Sted imellem dem.

Slaget, Brolund fik var saa alvorligt, at der fremkom et ca. 2 Tommer bredt, gabende Saar og bevirkede en saa stor Slappelse, at han ikke kunde støtte paa Benene og havde Opkastninger af og til i det første Døgn efter Slaget. Endnu idag, den 25de ds. ligger Brolund i Huset i Gammel Nyby, hvor han blev bragt ind, og uden at kunne afæskes Forklaring af Retten. Hvilke Følger Slaget vil have for hans fremtidige Helbred kan Lægen ikke ikke af-

Skovrideren og hans mandskab. Siddende fra venstre: Skovløber Peder Rasmussen (Skræder) (?), Skovballe, Skovfoged August V. Illemann, Tvedskov, skovrider Valdemar Julius Nielsen, Valdemar Slot, og jæger (skytte) Jens Pedersen Brolund, Pederskov. Stående fra venstre: Skovløber Hans (Simonsen) Andersen, Vornæs Skov (?), Skovfoged og skytte Christian Larsen (Lindshus), Horse Skov, skovfoged Niels Petersen Hvidbak, Bregninge Skov, og skovfoged Christen Nielsen Holmskov, Nørreskov.

give Skjøn om endnu. Kl. 8 1/4 samme Dags Morgen blev Krybskytten Brygger R. Larsen af Svendborg anholdt og afgav Tilstaaelse samme Dags Eftermiddag i et Forhør. Den anden Krybskytte, Maler Kaspersen af Svendborg, anholdtes næste Dag; men da hans Forklaring ikke stemmede overens med Bryggerens, blev der ogsaa afsagt Arrestdekret over ham.

Dette Overfald af Krybskytter lærer Jagtbetjente en Del, synes jeg.

Først og fremmest, at Betjentene bør være fuldtud parate til Selvforsvar, naar de have attrapperet Krybskytter, da det her i dette Tilfælde viste sig ikke at være nok, at Krybskytterne vare kjendte og nævnte ved Navn.

Dernæst, at Betjentene ere bevæbnede saaledes, at de kunne forsvare sig eftertrykkeligt; og endelig, at Betjentene lade al Troskyldighed ligeoverfor Krybskytter fare, hvem saa siden Krybskytten er.

Hvorvidt Lovgivningen kan forandres og træde mere hjælpende til for den pligtopfyldende Jagtbetjent og lette ham sin ingenlunde lette og farefri Livsgjerning (vide dette Overfald og mangfoldige andre), bliver et andet Spørgsmaal, men vil vel ogsaa nok komme for engang. Blev Krybskytteri straffet som ethvert andet Tyveri, vilde det vist hæmme endel. Enhver ærekyrd Mand vil betænke sig paa at gjøre sig til Tyv for et Stykke Vildts Skyld.

Tilbage bliver der kun de professionelle Vildttyve, og dem bliver det lettere at passe paa, end naar der skal passes paa Enhver, som har »Vildtkløer«.

Saaledes som anført ovenfor staar Sagen nu, indtil Jæger Brolund bliver saa rask, at han kan afgive Forklaring.

Thorseng, den 25de November 1888.

V. J. Nielsen, Skovrider

Fra arkivets gemmer

Gmd. Poul Larsen (Stenner) og hustru foran deres gård »Stennergaarden«, Ny Gesinge, nuv. Vejlen 1.

Enken Maren Larsen med bestyrer, fodermester og familiemedlemmer på »Stennergaardens« gårdsplads.

Fra en jagt på husmår hos gmd. Rasmus Ejlersen, Søndermarken, Lundby, nuv. Lundbyvej 14 a.

Fra en jagt på husmår hos gmd. Rasmus Ejlersen, Søndermarken, Lundby, nuv. Lundbyvej 14 a.

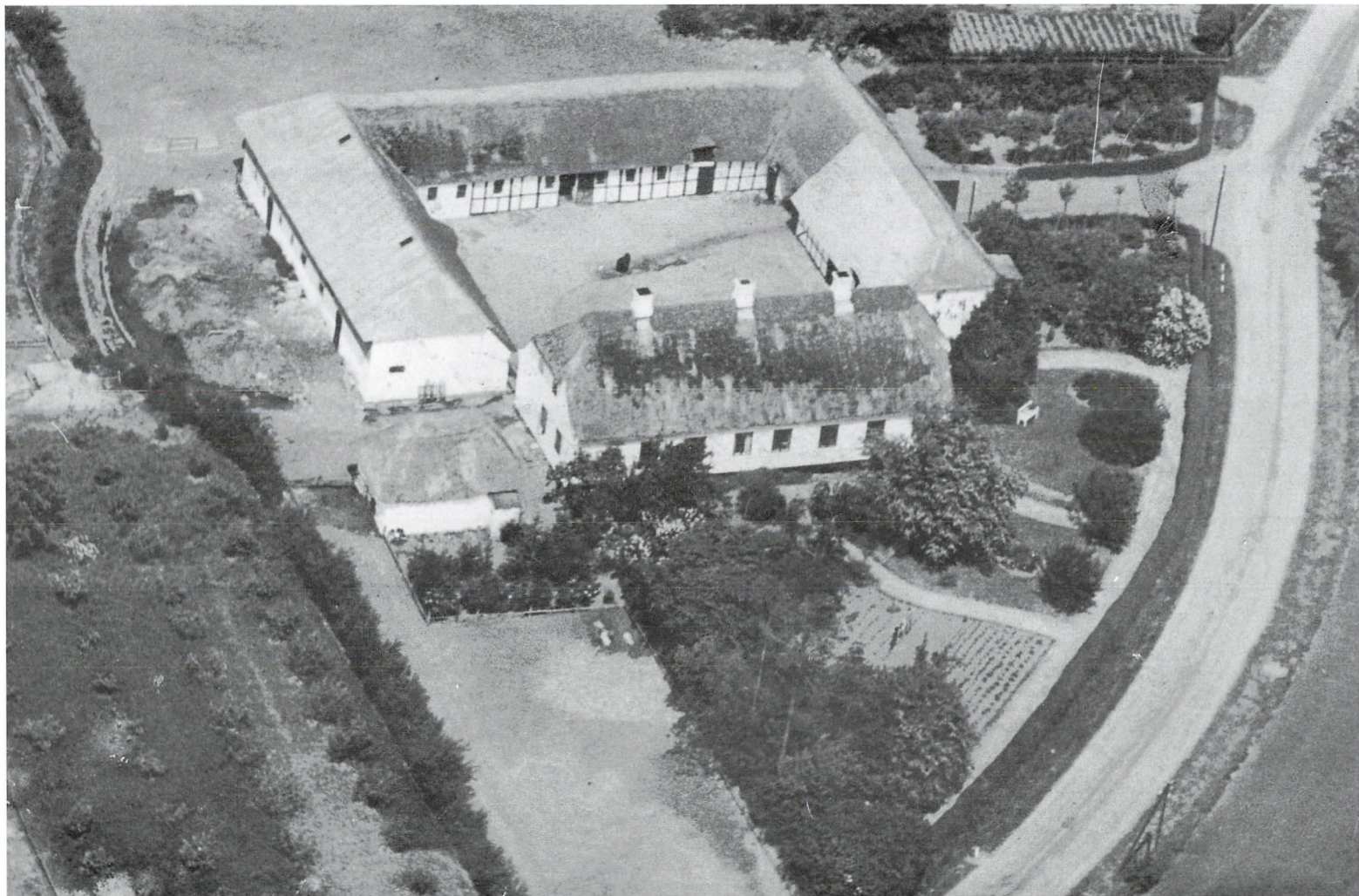

Jakob Eund kører kontrolassistent Lars Larsen og hans kasser til næste gård. Her vanker der en kande gammeltøl til kusk og assistent.

Fra en amatørforestilling, hvor Hans Nørregaard Mortensen synger, og Aksel Nørregaard spiller til.

Luftfoto af »Agergaard«, Melby, nuv. Skovballevej 70. (Foto: Sylvest Jensen, Det Kgl. Bibliotek, København).

Lundby Forskole 1927.

6 Frederik Juels skole, Eskær, på tur i København, 1954.

Gmd. Hans Espensen pløjer i »Kimergaarden«, Lundby, nuv. Tangvejen 8.

Mandskab ved kvashugning i »Holstensgaarden«, Lundby, nuv. Tangvejen 10.

Den gamle gård »Nørregaardsminde« i Knudsbølle, nuv. Knudsbøllevvej 15, (senere ombygget).

Søfolk holder møde under de store ege over for hotellet i Troense.

Tåsinges skovfogeder, skytter og skovløbere på jagt. Fra venstre: Skovfoged August V. Illemann, Tvedskov, skytte Jens P. Brolund, Pederskov, skovløber Anders Andersen (Tokke), Bregninge Granskov, skovfoged og skytte Christian Larsen (Lindshus), Horse Skov, skovløber Peder Rasmussen (Skræder), Skovballe, skovfoged Christen Nielsen Holmskov, Nørreskov, skovfoged Niels Petersen Hvidbak, Bregninge Skov, skovløber Hans S. Andersen, Vornæs Skov, og skytte Hans Jørgen Caspersen, Vårø.

Mindeord om Carl Nielsen

Det er nu 21 år siden, den første udgave af »Tåsinge Årbog« så dagens lys. Bøgerne har fra første begyndelse haft en tegning på bindets forside med et motiv her fra øen. Og gennem de seneste 15 år har det været eksempler fra tegneren Carl Niensens hånd, der har smykket forsiderne.

I begyndelsen af juni måned dette år kom så den sørgelige meddelelse til os om, at Carl Nielsen var afgået ved døden tidligere på året.

Vi vil hermed gerne udtrykke vor deltagelse over for hans børn og øvrige familie og vil

mindes ham for hans beredvillighed til hvert år frit kunne vælge en af hans tidligere tegninger eller få tegnet en helt ny efter vort forslag. Alt sammen uden nogen udgift for museumslauget. Her i hans høje alder af over 90 år var det beundringsværdt at se hans sikre hånd og fine streg, også i nye emner. Mellem tidligere udvalgte motiver var ovenstående tegning af »Bylovhuset« i Nørreskov. Den bringes her som et minde om vort gode samarbejde.

Erik Hansen.

Nyt fra arkivet

Da vi sidste år skulle finde materiale frem for at fejre Svendborgsundbroens 40-års jubilæum, blev det konstateret, at det var meget sparsomt med fotografier, der kunne vise noget om broens tilblivelse sammen med færgernes sidste tid. Det viste sig også, at der i høj grad manglede billeder af selve brobyggeriet på Tåsingesiden. Så derfor blev det en opgave for årbogens læsere, gennem det næste tiår frem til 2016, at finde noget i gemmerne til belysning af dette. Vi kom ikke til at vente så længe, allerede sidst i november 2006 fik vi foræret en lille æske indeholdende 55 stk. farvedias med fine motiver fra forskellige stadier i byggeriet og næsten udelukkende fotografieret fra vor side af Svendborgsund. Der kom også enkelte andre dias samt en cd-skive med endnu flere dias fra Svendborgsund og Langelandsbroen. Og i tilslutning til alt dette fulgte der så en del avisudklip indeholdende beskrivelser og debat om forskellige projekter til forbindelser over og under sundet samt billeder med flere af færgerne.

Det er meget glædeligt, når en sådan »efterlysnings« bringer nye »gamle« arkivalier frem i lyset, og vi derved mærker, at årbogens læsere følger med i, hvad der arbejdes på og skrives om. Nu er der dog stadig lang tid til 2016, så hvem ved, om der kan fremkomme yderligere materiale inden da? Denne form for medleven og interesse fra årbogens læsere har virkelig stor værdi for vort arkiv og dets samlinger, og vi føler, at giverne tilmed har en glæde ved at fungere som medhjælpere.

Yderligere et bevis for at Valdemar Jensens tanke var rigtig – at vi havde virkelig brug for den bog! Imens der arbejdes med den sidste del af planlægningen for årbogen her, vil vi

passere d. 27. august 2007, dagen, hvor han ville have fyldt 100 år!

Sidste års artikel om Bregninge Biograf har givet forfatterne og redaktionen megen respons, og mange har personligt og direkte udtrykt deres glæde over den. Der er stadig mange, som tydeligt husker biografen og dens direktion og er glade for at blive mindet derom. Den er utvetydigt et »pletskud«.

Det forløbne år har også bragt mange andre arkivalier til vort arkiv og af varierende art: protokoller og regnskaber omkring »Vemmenæs Ægssalgskreds«, cd-rom med digitale affotograferinger fra gamle bøger i Landsarkivet, ekstrakter af skifteprotokoller m.v. samt mange fotografier fra forskellige dele af øen og dens familier. Et besøg af 17 medlemmer fra Horne Lands Folkemindesamling gav os for eksempel 4 større fotografier af ét og samme gamle hus i Gesinge, og af disse var de to indrammede.

I alt indkom der 68 afleveringer, og arkivet fik besøg af i alt 85 enkeltpersoner, heriblandt en jubilerende realklasse fra Sundhøjskolen. De telefoniske henvendelser har været stigende i antal, og efter at arkivlederen i maj 2006 fik sin egen e-mail adresse, er der kommet mange henvendelser ad denne vej, tilmed så langt borte fra som Singapore. Derude er der en dansker, som søger sine slægtninge fra Gl. Nyby. Det blev til en meget tæt og givende forbindelse.

Den 16. juni 2007 blev der, med initiativ af »Landbohistorisk Selskab«, arrangeret en reception i arkiv og bibliotek i anledning af udgivelsen af Hans Verner Poulsens bog »Den gode vilje«, hvori han fortæller om sin opvækst og ungdom i husmandshjemmet tæt

ved Landet kirke. Til glæde for arrangører og forfatter kom der omkring 60-65 gæster, og hvor mange købte bogen. Den er udgivet af »Landbohistorisk Selskab« og kan tillige købes via museumslaugets bogsalg (se sidste side her i årbogen).

Gennem de sidste par år har vi i arkivet arbejdet frem imod en afløsning for mit lederskab af dette, med henblik på min fremskredne alder. John Frikke er af arkivets medhjælperstab enstemmigt valgt til ny leder, og dette har fået opbakning af museumslaugets bestyrelse og er hermed gældende fra 1. august 2007. John er selvskreven til at overtage denne post, da han har ydet sin gode hjælp i arkivet gennem 20 år og kender samlingerne samt arkivets procedurer. Dertil kommer, at det altid har været en glæde at arbejde sammen med ham, og jeg ønsker ham mange gode år på posten.

Flere har på det seneste udtalt en vis bekymring for, hvad jeg nu skulle få min tid til at gå med fremover, men der må jeg nok berolige alle. For selv om jeg nu forlader lederfunktionen efter 29 gode år, er det ikke min agt at holde mig helt væk fra arkivarbejdet, så længe jeg ikke bringer uorden i samlingerne og bliver til besvær. Det er mit håb, at jeg stadig må kunne have adgang til lokalerne, da der nok er enkelte forsømte registre og lignende, som kan behøve en supplerings, samtidig med at der sikkert også kan blive en snak med nogen af dem, der kommer for at søge. Min kone, Marie, har jo gennem årene vist sin yderst gode vilje og opbakning for mine interesser, så mon hun ikke stadig vil kunne tænke sig at have et par enkelte »Fritimer« herhjemme?

Jeg troede jo nok, at dette skifte havde kunnet forløbe i al stilhed, men må så indrømme,

at her var der noget, som lå uden for min indflydelse og afgørelse. Mine medhjælpere i arkivet og museumslaugets bestyrelse indbød til en fin afskedsreception for mig d. 1. august kl. 16-18 i biblioteket. Det blev et festligt samvær med ca. 65 gæster fra nær og fjern samt mange gode gaver. Det er jeg meget glad og beæret over og vil gerne her takke alle for dette fine arrangement og for de mange gaver, jeg fik, ikke mindst akvarellen af mit barndomshjem i Bjernemark. Til dette vil jeg gerne føje min varmeste tak for de gode og velmente ord, der den eftermiddag blev sagt om mig og min indsats for arkivet.

Afslutningen på denne beretning skal ikke være et farvel til arkivarbejde og slægtsforskning. Men selv om jeg nu har fået megen ros og anerkendelse for mit arbejde, føler jeg selv en taknemmelighed over, at det gennem de mange år har været mig forundt at virke i og for Taasinge Lokalhistoriske Arkiv. Jeg har aldrig følt det som en byrde at være dets leder, jeg har endog haft meget frie hænder i arbejdet og tillige fået særdeles gode medhjælpere gennem alle årene. Arkivets fremgang er også deres fortjeneste, og sammen er vi dog nået et stykke hen ad vejen mod et endnu bedre arkiv og med de midler, vi nu har haft til vor rådighed.

Det er mit inderligste håb, at lokalarkiverne må nyde de bevilgende myndigheders bevågenhed i årene fremover, og at dette tillige må blive vort arkiv til del. Tak alle sammen!

Erik Hansen.

En leder takker af

Erik Hansen (Foto: Roland Petersen).

Nu takker en institution af – heldigvis ikke helt, for Erik vil stadig være at finde på Taa-singe Lokalhistoriske Arkiv. Det er en ildsjæl, der nu synes, at der også skal være tid til andet end arkivarbejde.

I mere end et kvart århundrede – fra 1978 – har Erik som arkivleder været en uvurderlig drivkraft for at bevare og formidle Tåsinges historie for fremtiden. Hele tiden fremadskuende for at få de bedste vilkår til at bevare den lokale historie, det være sig lokalemæssigt som teknologisk. Det er Eriks store fortjeneste, at arkivet i dag står opdateret og parat til at lægge oplysninger mv. om Tåsinge på nettet, når mulighed og økonomi byder sig. Hvordan han egentligt har formået det økonomisk står lidt hen i det uvisse, når man tænker på den økonomi, som arkivet har.

Ud over dette lederskab besidder han også helt unikke egenskaber, der har gjort arkivet til et velbesøgt sted. Han sidder inde med en utrolig stor viden om øens historie, slægter, personer og geografiske steder – og han er også god for gode, sjove og lune historier om tøsinger. Samtidig er han lyttende og aldrig bedrevidende. Alt dette har glædet masser af mennesker, når de har haft spørgsmål.

Intet spørgsmål er for lille, og intet tidspunkt er forkert. Erik er altid rykket ud, når der er kommet forespørgsler. Også selv om det er gået ud over middagssøvnen.

Sådan kunne jeg fortsætte, og jeg ved godt, at Erik mener, at det er da ikke noget at snakke højt om, men jeg bliver nødt til at rose Erik for den kæmpe indsats, han har gjort for Tå-

singe Årbog. Havde det ikke været for Erik, havde der ikke været en årbog i dag. En årbog, der står stor respekt om.

Tåsinge har været heldig med, at Eriks motto har været: »Kun en tåbe frygter ikke haven!« Derved har mange fået del af Eriks tid og vid, men jeg ved så ikke helt, hvor begejstret Marie altid har været for mottoet, for det har jo også betydet, at hun har måttet undvære for andres vinden. Men uden Maries holdning har det i

hvert fald ikke kunnet lade sig gøre for Erik. Derfor tak til Marie.

Til sidst en tak for mange gode år sammen i arkivet, og vi håber på mange gode år fremover.

På Taasinge Museumslaugs vegne

John Frikke

Nyt fra museet

Tåsinge Museum har længe trængt til fornyelse af IT-udstyret på kontoret, hvor der var en ældre, langsomt kørende computer. Vi er så heldige at have fået kontakt til en pensioneret edb-ekspert, der har skaffet og hjulpet med at installere 3 »nye« computere. En på den lille kontorarbejdsplads i hovedbygningen og 2 i den nye bygning, hvor de skal bruges til registreringsarbejdet. Det er vi meget taknemmelige for, da det rent økonomisk ville overstige museets muligheder at skulle anskaffe et nyt tilsvarende udstyr. Ligeledes er det under registreringsarbejdet nu muligt at lægge billeder ind af de registrerede genstande. En god forbedring af oplevelsen ved at gennemse de indlagte genstande.

Der forestår et stort arbejde med at få museets genstande registreret i *Kulturarvsstyrelsens database*, så det er meget glædeligt, at der stadig kommer nye frivillige til, som har lyst til dette arbejde. Sidste år startede 3 nye registranter, og de er blevet grundigt oplært af museets konsulent fra Svendborg og Omegns Museum.

Det gamle rebslagerhus, der blev flyttet til museet i Bregninge i 1971-72 fra Grønnegade,

23 i Troense, er blevet rengjort og malet, og der er sat en ny væg i den ene gavl. Samtidig er der ryddet op i huset, så det kun indeholder ting, der har med rebslageri at gøre.

Det er vort håb, at vi snart kan genindvie huset med nye opstillinger og plancher.

Arbejdet med at finde midler til opførelsen af et hus til *Bent Nielsens unikke samling* af gamle almueinstrumenter, noder og musiklitteratur fortsætter i samarbejde med Svendborg og Omegns Museum, der har bidraget med udarbejdelse af et flot prospekt, der vedlægges vores ansøgninger til forskellige fonde. Der er lavet arkitekttegninger over huset, og det ser alt sammen meget lovende ud.

Endvidere har vi haft besøg af en ekspert fra Nationalmuseet, der skulle beskrive de gamle instrumenter m.m.

Denne og flere ekspertudtalelser vedlægges vores ansøgninger til forskellige fonde, der forhåbentlig vil bidrage med midler til husets opførelse.

Endvidere har vi påbegyndt *renovering af haven op mod vejen*, hvor der er plantet en speciel rosenort, der ret hurtigt vil kunne »lukke«, så området bliver nemmere at holde.

Det store elmetræ ved Poul Fredholms sti er fældet.

I år er det den »nye« bygnings tur til at blive frisket op. Både vægge og døre skal males udvendigt, og det store træ mod nord skal væk, da det ødelægger tegltaget.

Af særlige effekter, vi har modtaget i år, kan nævnes *Søren Lolks violin*. Den skal beskrives og tidsfæstes, og det arbejde er vi i gang med.

I en regnfuld periode klarede det op den 4. juli, hvor godt 300 mennesker var mødt op til en dejlig aften med indholdsrig festtale af *Erik Sloth, Bjerreby Præstegård*, og opvisning af *Tåsinge Folkedansere* akkompagneret af *Tåsinge Musikanterne*.

Endvidere overværede rigtig mange mennesker, at *Poul Hansen, Stjoul, og Anders Drost, Skovballe*, slog reb ved det gamle rebslagerhus. Meget interessant.

I 2008 har museet 50 års jubilæum. I den forbindelse snakker bestyrelsen løbende om forskellige aktiviteter. En så stor begivenhed skal selvfølgelig markeres på en særlig måde.

Museet trænger til en ny hjemmeside, hvor vi kan lægge nyhedsbreve, flere billeder og i det hele taget bringe siden op til daglig standard med besøgstæller m.m. Arbejdet hermed er i fuld gang.

Uden den store indsats, der ydes af mange frivillige, kunne vi ikke fortsat drive og vedligeholde Tåsinge Skipperhjem og Folkemindsamling, så der er god grund til at takke mange gange for en stor og uegennyttig indsats.

Årets udflugt gik i år til Strandingsmuseet Sct. George i Thorsminde i Vestjylland. Et spændende museum bygget over Danmarks historiens største stranding, hvor der juleaften 1811 omkom mere end 1300 søfolk.

Kære læser! Har du tid og lyst til at give en hånd med så kontakt museet i Bregninge. Der er brug for mange hænder til de gamle bygninger – både ude og inde!

Keld Thrane

Rebslagning ved museet 4. juli 2007. (Foto: Jytte Munch).

Hvordan får du kontakt til Tåsinge Museumslaug?

Drejer det sig om museet, arkivet, medlemskab, spørgsmål om eller forslag til foreningsarbejdet, udflugter m.m. – kontakt da en af nedenstående.

Bestyrelsen:

Keld Thrane, (formand) Majvænget 8,
Lundby, tlf. 6254 1761
e-mail: kthrane@post9.tele.dk

Jette Hundevadr Munk, (næstformand)
Strandgade 71, Troense, tlf. 6322 5091
e-mail: munk@paradis.dk

Hans Bramming, (kasserer) Kogtvedhøj 56,
Svendborg, tlf. 6222 7271
e-mail: bodiloghans@privat.dk

Alice Høltzel, Bjerrebyvej 86,
Bjerreby, tlf. 6254 1254
e-mail: ah@copenhagenhouse.dk

Poul Rasmussen, Udflyttervej 29,
Ny Gesinge, tlf. 6254 1022
e-mail: udflytte@post9.tele.dk

Niels Jørgen Kristiansen, Lundbyvej 22,
Lundby, tlf. 6254 1668
e-mail: lundbyvej22@mail.dk

Birthe Christensen, Sangdrosselvej 22,
Landet, tlf. 6254 1185
e-mail: birkar@dlgtele.dk

Maj-Britt Schultz, Knasterhovvej 2,
Ny Søby, tlf. 6254 2662
e-mail: maj-britt@schultz.as

Ole Larsen, Jægermarken 18, 1. th,
Svendborg, mobil: 2511 2749
e-mail: oleqajaq@webspeed.dk

Regnskabsfører:

Gitte Rasmussen, Wandallsparken 31,
Svendborg

Museumsforvalter:

Niels Jørgen Kristiansen, Lundbyvej 22,
Lundby, tlf. 6254 1668
e-mail: lundbyvej22@mail.dk

Arkivet:

John Frikke, (arkivleder) Brogade 25,
5900 Rudkøbing, tlf. 6221 8882
e-mail: mister@post5.tele.dk

Poul T. Rasmussen, Bjernemarksvej 20,
Sundhøj, tlf. 6222 6134
e-mail: poul-ras@sydfynsmail.dk

Bent E. Pytlick, Sangdrosselvej 14,
Landet, tlf. 6254 1631
e-mail: b.pytlick@c.dk

Erik Hansen, Bellisvej 9,
Sundhøj, tlf. 6222 5002
e-mail: ehansen@sydfynsmail.dk

RESERVER ALLEREDE NU DATOEN

søndag, den 7. september 2008

og deltag i museumslaugets udflugt.

Stedet er ikke valgt endnu. Alle er velkomne – så tag venner og bekendte med!

Udflugtsmålet vil senere blive annonceret ved opslag og på hjemmesiden.

Praktiske oplysninger:

TAASINGE SKIPPERHJEM OG FOLKEMINDESAMLING

Kirkebakken 1, Bregninge, 5700 Svendborg, tlf. 6222 7144.

e-mail: museum@taasinge-museum.dk

Museets hjemmeside: www.taasinge-museum.dk

Museets åbningstider: Oplysning om museets åbningstider finder du på hjemmesiden eller ved henvendelse til et af følgende telefonnumre:

I museets åbningstid: tlf. 6222 7144. Uden for åbningstid: tlf. 6254 1761 - tlf. 6322 5091

TAASINGE LOKALHISTORISKE ARKIV

Biblioteksvej 1, Landet, 5700 Svendborg, e-mail: taasingelokal@rkiv.dk

Åbent: Tirsdag kl. 19 - 21, eller efter aftale (I jule- og sommerferien kun efter aftale)

Leder: John Frikke, Brogade 25, 5900 Rudkøbing, tlf. 6221 8882.

Følgende publikationer haves til salg:

Valdemar Jensen:

Tåsinge rundt - en lokalhistorisk sejltur (1982). 98,- kr.

Søren Lolk - den mærkelige tåsingebonde (1985). 190,- kr.

Min læretid 1922 - 1926 hos »Langes« i Svendborg (1988). 30,- kr.

Poul Erik Møller Pedersen:

Elvira Madigan - det berømte kærlighedsdrama (1997). 56,- kr.

Peter Henningsen:

Niels Juul og almuen på Tåsinge 1714-66 (1993). 120,- kr.

Gunnar Kjær Mortensen:

Vemmenæs 23. april 1944 (1994). 20,- kr.

Anders Enevig:

Fakta om Elvira Madigan og Sixten Spare (2005). 248,- kr.

Hans Verner Poulsen:

Den gode vilje (2007). 178,- kr.

<i>Tåsinge Årbog 1987,</i>	80,-	kr. (60,-)	<i>Tåsinge Årbog 1998,</i>	135,-	kr. (100,-)
<i>Tåsinge Årbog 1988,</i>	85,-	kr. (64,-)	<i>Tåsinge Årbog 1999,</i>	135,-	kr. (100,-)
<i>Tåsinge Årbog 1989,</i>	85,-	kr. (64,-)	<i>Tåsinge Årbog 2000,</i>	135,-	kr. (100,-)
<i>Tåsinge Årbog 1990,</i>	90,-	kr. (68,-)	<i>Tåsinge Årbog 2001,</i>	140,-	kr. (105,-)
<i>Tåsinge Årbog 1991,</i>	140,-	kr. (100,-)	<i>Tåsinge Årbog 2002,</i>	140,-	kr. (105,-)
<i>Tåsinge Årbog 1992,</i>	100,-	kr. (75,-)	<i>Tåsinge Årbog 2003,</i>	140,-	kr. (105,-)
<i>Tåsinge Årbog 1993,</i>	100,-	kr. (75,-)	<i>Tåsinge Årbog 2004,</i>	140,-	kr. (105,-)
<i>Tåsinge Årbog 1994,</i>	110,-	kr. (83,-)	<i>Tåsinge Årbog 2005,</i>	150,-	kr. (115,-)
<i>Tåsinge Årbog 1995,</i>	110,-	kr. (83,-)	<i>Tåsinge Årbog 2006,</i>	155,-	kr. (120,-)
<i>Tåsinge Årbog 1996,</i>	110,-	kr. (83,-)	<i>Sanghæfte</i>	30,-	kr.
<i>Tåsinge Årbog 1997,</i>	115,-	kr. (90,-)	<i>Gl. Tåsinge-kort 1822,</i>	25,-	kr.

Priserne i parentes gælder for medlemmer af Tåsinge Museumslaug

